

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL X — Nr. 18 (262) Simbătă 6 MAI 1967 — 8 PAGINI, 1 LEU

Popoarele care au luptat secole de-a rândul pentru scuturarea jugului asupritor străine, simțind gustul libertății și independenței naționale, bucurându-se de dreptul de a-și hotărî soarta proprie, viitorul patriei, nu pot renunța la aceste prerogative sacre care le asigură merzui sigur spre o orânduire socială mai dreaptă, spre civilizație.

NICOLAE CEAUȘESCU

săptămîna

SEMNIFICAȚII ISTORICE

Zăgăzuită pînă atunci și împiedicată a se realiza în toată plenitudinea sa și de a-și ocupa în ansamblul internațional locul la care avea dreptul, viața poporului român a țîșnit, o dată cu proclamarea independenței sale, ca o forță vulcanică, uriașă, dînd frîu slobod unui potențial acumulat de veacuri, care avea să înalte drapelul României. Calități etice considerate scăzute, tradiții militare socotite dizolvate, energii încăturate și disprețuite pînă atunci, s-au dezlănțuit în mod irezistibil, torrențial, relevînd o invincibilă unitate și conștiință patriotică, surprinzînd ca un miracol pe toți cei tentați a privi poporul român ca o masă inertă, lipsită de capacitatea împlinirii istorice.

Torentul s-a declanșat la 9/21 mai 1877, în momentul în care M. Kogălniceanu a declarat, în aplauzele Adunării Deputaților, că „sîntem independenți, sîntem națiune de sine stătătoare, sîntem o națiune liberă și independentă”. Iar Adunarea, prin moțiunea votată, a luat act „că războiul între Turcia și România a început, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacrară lor oficială”.

Comentind evenimentul, Românul, ziarul lui C.A. Rosetti, președintele Adunării, scria în dimineața următoare: „În multimea patriotică ce alergase din toate unghiurile Capitalei... să asiste la faptul acestei mari zile, un curent puternic se stabilii, trecînd din suflet în suflet și înfășurînd în vibrările lui puternice inimile tuturor... Aplauze și strigăte entuziaste izbucniră peste tot”. Ecoul marilor manifestații ale maselor populare din București s-a repercutat pînă în cele mai îndepărtate colțuri ale publicității românești. La rubrica „Serioși din București” a revistei Familia se puteau citi, în 15/27 mai 1877, rînduri de un entuziasm și de o mîndrie inegalabile: „Sute de oameni — relata corespondentul revistei — au alergat cu inimile palpîtînde spre Dealul Mitropoliei, ca să fie față la săvîrșirea unui fapt dorit de secole: independența absolută a României... În ziua următoare — se arăta în continuare — după ce s-au tras 21 lovituri de tun, străzile principale ca Moșoasa (Calea Victoriei de astăzi), Lipscani, Bărăția etc., strălucneau de drapelul tricolor al țării... Salutărilor — relata mai departe corespondentul — nu mai erau bon-jour ca pînă acum ci Trăiască România Independentă... Seara la ora 8 — se sublinia în încheiere — orașul întreg a fost iluminat, încît se părea că întreaga Capitală e în flăcări, iar studenții, în număr foarte mare, însoții de sute de cetățeni, cu stîndardul Universității, cu torțele aprinse și muzica militară, au făcut o impresionantă manifestație la statua lui Mihai Viteazul și la palatul capului oștirii”.

Marșul Desteaptă-te române răsună pe toate străzile, iar chioțele manifestațiilor dădeau Bucureștilor aspectul unei mări aflate în plină furtună.

Entuziasmul n-a fost numai al Capitalei, ci al țării întregi. „Știrea despre proclamarea României ca stat independent — avea să se arate mai tîrziu în monografia Războiul orientat, (Grazz, 1878), scrisă de profesorul născut A.P. Alessi și M. Popu — s-a răspîndit ca fulgerul în toată țara, transformîndu-se într-un entuziasm general, un entuziasm ce arareori se întâlnește în istoria unui popor”.

Acest entuziasm care, în ceea ce privește masele populare, n-a cunoscut nici o rezervă și nici o excepție, a stat la baza declarării războiului și el a asigurat reușita operațiilor de mobilizare care în abia cîteva săptămîni au pus pe picior de război aproape o sută de mii de oameni, dintre care 57.800 au fost încadrați în unitățile combatante. Relevînd importanța proclamării independenței și a războiului de eliberare, ziarul Socialismul scria la 26 mai 1877: „Azi e timpul cînd românii în avîntul său entuziasmul revenirii la armele noastre sovăitoare. Ca 29 de bobii aleși, numărați, și într-o vreme dați pămîntului aspru ca robi rîdnicia de veac să l-o cheme. Vlăstari ai lui Dragoș, fii legendari, 29-n baladă. Drumul cel mare aflatu-s-a iar. Nimeni n-are să cadă. Douăzeci și nouă de frați, la capăt albastru de țară

VASILE NETEA

(Continuare în pag. 3-a)

NICOLAE GRIGORESCU

„Sentinelă”

MIHAI NEGULESCU

Balada celor 29 din Moisei

Ca 29 de frați,
născuți în aceeași iubire,
doriți, adunați, vinturați
prin cine mai știe ce ne-implinire.
Ca douăzeci și nouă de frunți
ieșite de-odată în lume,
cu brațele încă înrădăcinate în munți,
cu piepturile prin cătune.
Douăzeci și nouă de frați gînditori,
fiacăre de izvoare
prin care-nfruntăm neînța de sori
la ferestrele noastre sovăitoare.
Ca 29 de bobii
aleși, numărați, și într-o vreme
dați pămîntului aspru ca robi
rîdnicia de veac să l-o cheme.
Vlăstari ai lui Dragoș, fii legendari,
29-n baladă.
Drumul cel mare aflatu-s-a iar.
Nimeni n-are să cadă.
Douăzeci și nouă de frați,
la capăt albastru de țară

de tulnice galbene legănați,
lăuți într-o lacrimă de mioară.

Cum știe moartea să șuiere
prin dragostea nevinovată!
Douăzeci și nouă de flutiere
amuțite de-odată.

Douăzeci și nouă, cinstiți gospodari,
stavilă morții, lumină;
pămîntul o soarbe cu iarbă de jar
cu gîndul la cei ce-or să vină.
29 de biruinți
cu fața arzînd în pădure
cu pașii sub coame de riuri cerniți
frigul cum or să-ndure?
Douăzeci și nouă — ca un pămînt
născut din pămînturi
neînclinare de brad rîdînd,
neînclinare de gînduri.
Ca douăzeci și nouă de frunți
ieșite de-odată în lume,
cu brațele încă înrădăcinate prin munți
cu piepturile prin cătune.

distinguo

MITOLOGIE NAȚIONALĂ

Sînt din ce în ce mai puțini oamenii care își amintesc de „micii dorobanți”. După războiul de independență, școlăria secundară fusese organizată ostășește. Eroismul era sportul timpului. Pe lângă programul de studii, se introduseseră programele celebrării eroilor de la 1877 prin uniforme, prin exerciții fizice și prin cîntece de vitejie. Mășălăind în ritmul marșurilor mici, numite „darabane”, de unde și numele luptătorilor de la Plevna și al lor înșiși, copii și tinerii erau astfel educați pînă la vîrstă „școlară”. La împrejurări festive, se declara bineînțeles poezii patriotice mai cu seamă dintre cele ce slăveau recentele fapte de arme, cărora li se adăura Neagrăria. Peneș Curcanul, Sergentul, Balcanul și Carpatul și altele, de același V. Alexandri umpleau inimile „micilor dorobanți” și ale ascultătorilor de mult mai mult decît „trezărirea militară” pe care Baudelaire o surprinsese, la schimbul găzilor, acceptată chiar de sufletul parizienilor antimilitariști. Cu aceste poezii, deși organizația extra-scolară, de care vorbim, se desființează spre 1910, ostașii României independente aveau să se îndemne și la războiul Reîntregirii din 1916.

Azi, după ce și-a împlinit rastiul lor național în două războaie, au aceste poezii numai valoarea istorică limitată educativă și strict istorică? „Plecăm-nouă din Vaslui / Și cu sergentul zece, / Și nu-i era, zău, nimănui / În piept inima rece. / Voișii ca șoimul cel ușor / Ce zboară de pe munte, / Aveam chiar pene la picior / Și-aveam și pene-n frunte... / Toți dorobanți, toți căciulari, / Români de vîrstă veche, / Purtați cămeșe și țigari / Și cușma pe-o ureche”. Văzîndu-i, lumea incremenea de uimire: „Apoi în treacă ne-ntrăba / De mergem la vrea nuntă / Noi răspundeam în hohot: / Ba, / Zburăm la luptă cruntă!” Iar după descrierea a-vîntului și îmbrăcămînții, narațiunea faptei: „Sosi și ziua de asalt, / Cea zi de singe udă: / Părea tot omul înalt / Față cu moartea crudă”, lupta „pe scări și pe fasine”, victoria asupra redutei. Dincolo de teatralitate, versul rămîne dramatic, fiind plin de mișcare, atît în descriere cît și în povestire, Vasluiul răsună în conștiința noastră pînă la vestita biruință a lui Ștefan cel Mare asupra încă neînfrîntei împărății a turcilor, „inima rece”, „penele” la picior și frunte, „omul mai înalt” sau „lupta cruntă” sînt metafore încă vii sub navitatea, care le șade bine și care incită azi pe cititor cu puterea pe care Rimbaud, după experiența revoluționării poeziei, o descoperă în ritmurile simple și desemnele sau emblemele de firmă vechi. În deplină sinceritate cu sine, cititorul de azi al versurilor din Peneș Curcanul simte cîntecul lor de frumusețe regenerată și nedatabilă.

Sergentul, revenind de la lupta victorioasă, încîntă de asemenea, deși cu alte elemente literare. „Pe drumul de coștice ce duce la Vaslui” (din nou sugestia biruinței moldovene asupra turcilor!) / „Venea un om, cu jale zîcînd în gîndul lui: / Mai lungă-mi pare calea acum la-ntors acasă / Aș vrea să zbor, dar rana din pulpă nu mă lasă” / „Descriție vestimentară: „șumanul rupt / Și o cămașă ruptă bucăți de pe dedesubt”, dar și, pe piept, însemnele eroismului, „Steaua României” și ordinul rusesc „St. Gheorghie”; colonelul comandant al unui regiment rus, încrucișîndu-se pe drum, se interesează de situația războiului: „— De unde vii, voinică?” („războinicule”, cu înțelesul poetului), „Vin tocmai de la Plevna / — Dar aste decorații, cum, cine ți le-a dat?” — Chiar Domnitorul nostru și-al vostru împărat? / — Și pentru care fapte? / — Stiu eu?... Cî-că drept plată / C-am luat eu steagul redutei... și pe dată, / Cu el, străpuns de glonțuri, ne-am prăbușit în șanț!” / „Atuncea colonelul, dînd mina cu sergentul, / Se-nțoarce, dă un ordin pe loc tot regimentul /... salută cu onoare / Sergentul care pleacă trîgînd al lui picior”. Mișcarea scenică, susținută cu știința versului de a comunica involuntar o bravură ostășească prin întorsături familiare, compunerea dramatică a înfîlțirii Sergentului cu Colonelul, reprezentabilitatea fără teatralism și svăcarea nădă a întorsării de la biruință opresc în loc nu numai conștiința de cititor, în care se trezesc imaginile unei depărtate copilării, dar și pe acelea de oameni mai tineri, liberi de asemenea asocieri ca și de prejudecăți estetice. Un Rimbaud român ar descoperi fără îndoială frumusețea acestor versuri scuturate de condiționarea lor istorică.

Iar intrucî nu privește pe noi, cititorii români de astăzi, chiar de peste altă sută de ani de la Neagrăria, nici istoricitatea poeziei lui Alexandri, estetic vorbind, nu ne este indiferentă. Căci ea a sporit lumea mitologică noastră națională. Fără să fie Achille sau Hector eroii lui, Valter Mărăcineanu și Moiorul Sântu, sînt mituri românești populare care continuă să existe, fie și anonimizate, în capacitatea noastră de a răsună la evocări de fapte bărbătești. Ei s-au adăugat, venind de la un autor cult, eroilor creați din vechime de imaginația poporului, cum erau Baba Novac, Iancu Mare sau Pinteș. Și dacă direcțiile de proveniență sînt diferite, una fiind populară și alta cultă, împrejurarea de naștere e aceeași: Poporul român și-a alcătuit din zorii existenței lui un număr de fițiuni folclorice, ca să trăiască în imaginație libertatea, care îi lipsea. Poezii cu un nume cunoscut au creat alte mituri în timp. Istoria e sargintea atît a unora, cît și a altora. Venind de la autori culti, nu de la popor, aceste fițiuni colective azi, cînd sărbătorim nouăzeci de ani de la Independență, ne mai învață cît miturile vîltoare adastă neștiut, ca niște seminte miraculoase, gata să răsară din prezentul fiecărei epoci.

VLADIMIR STREINU

Splendida izolare

Acțiunea de separare a liderului față de restul plutonului a născut la Pitești drama etapei. Ziarele, mai puțin decente decât radioul, care e cuprins de o stranie modestie, ca și televiziunea în momentele de tensiune ne-au adus luni amănunte pretioase despre ieșirile regretabile de primănoasă scoasă la pensie ale lui Dan Coe, autor tot mai înverșunat al unor asemenea loturi de testare în provincie. Dar să o luăm metodic, știindu-se deci că în patria prunilor va avea loc un meci ca în filme, cunoscându-se antecedentele spirituale ale publicului agresiv de-acolo, apreciindu-se că echipa locală va căuta pe bună dreptate să arate ce poate și ce nu poate, de ce s-a economisit acei bileți de avion în stare să asigure prezența a trei arbitri străini, așa cum s-a descurtat în ultima vreme? Mister, mister, de mai multe ori mister...

După desfășurarea radiofonică a meciului, Rapidul ar fi pornit tare și sigur la luptă desu motoarele feroviare nu au fost în cel mai bun glas al lor, începând cu Niki și terminând cu Ionescu, călăul involuntar al lui Capellini. Cu un joc sobru deci, cu o voință reală, giuleștenii aveau asigurate, dacă nu două puncte, măcar unul. Si atunci a venit momentul cheie, finalul acela ca în cărțile de acum 40 de ani: minutul 89 sau 90. Un gol înscris din ofsaid, zic bucureștenii, un gol valabil afirmă piteștenii. Arbitrul Gavrilă Pop, vechi client al rubricilor noastre de sport, a făcut-o atunci pe Solomon și de aici dezastrul. Dint-un cal mgar, adică dint-un gol, un 11 metri, iață ceea ce nu s-a mai văzut de mult pe terenurile noastre de fotbal. Bineînțeles huiidului, intervenții pe teren, bătaie ca la ușa cortului și disprețurii transmisilor a hotărât ca în cosmos readucerea la o realitate mai calmă, adică părăsirea locului cu pricina, când orice reporter de bună meserie ar fi spus totul pe viu. I-ar fi făcut adică de ris pe vinoații în fața întregii țări. Rău, foarte rău pentru radio! Ne întrebăm însă și-acum ce s-ar fi întâmplat dacă Naghi ar fi ratat, cum se putea întâmpla oricui în asemenea momente de tensiune. Lovitura de 11 metri? Ar mai fi lesit viu acest arbitru de teren? Glasul patetic al antrenorului federal, Ilie Oană, la microfon, anunțând sancțiunile cred că n-a avut darul să sperie pe nimeni. Zic ceva și mai mult: ar fi putut să arunce gaz peste foc!

Dar stau și mă întreb: bine, bine, o să suspendăm terenul din Pitești, o să-l dăm recalcitrantului Dan Coe o suspendare frumusică, dar pe prezidențele colegiului de arbitri de ce nu-l sanctionăm? El, adică nu ar fi trebuit să se orienteze, să prevadă că într-un asemenea loc și în asemenea împrejurări, atmosfera putea să ia foc? Ce credeți, dragi tovarășii care ne otrăviți dururile cu o clte o astfel de prezență de basm în costum de cioclu pe mijlocul terenului, cum a fost aceea a lui Gavrilă Pop?

Cam asta despre încercarea Rapidului de a sta stator în tronul categoriei A, pe care-l merită cu prisosință, dar pe care trebuie să-l apere cu onoare ce trebuie să însoțească prezența unui campion. La Arad, scrie ziarul de specialitate, un alt arbitru mai ferm: I-lan numit pe Nicolae Răinea a trebuit să se lovire de-a creștii și porumbelii cu jucătorii arădani după o decizie ce dezavantaja echipa gazdă. Bravo lui! dar cât costă un asemenea lucru? Iar se pune întrebarea: cu ce mijloace putem să-l convingem pe jucători că nu-si pot face singuri dreptate? Nu e cazul unei intervenții exemplare? Ce-ar zice echipa din Arad dacă ar rămâne până la sfârșitul campionatului fără Czako, Iga, Birău și Schiopu, tenisiști la nimbare pentru atitudinea huliganică, tocmai atunci când fostul mare team textilist luptă pentru salvarea de spectrul retrogradării. Măsura, drastică ce-l drap, ne-ar scuti de scandaluri viitoare. Poate cineva are curajul să hotărască un astfel de lucru...

E. B.

UNA PE SĂPTĂMÎNĂ

de NEAGU RĂDULESCU

Buturuga mică...

Revista revistelor

Magazin istoric

nr. 1, Aprilie, 1967

Soluții de personalități din domeniul istoric, de peste hotare, scriind în cadrul inaugural un „Historia magistra vitae” semnat de academicienii și profesorii români — Tudor Arghezi, Constantin Danoniciu, Andrei Oprea, Ion Popescu-Pușur, Emil Condavach, P. Constantinescu-Ioni, M. Berze, George Oprea — o nouă revistă de cultură istorică „Magazin istoric” oferă publicului larg, încă de la primul ei număr, imagini prezente și cercetări istorice actuale. Principala revistă din domeniul istoric este un ziar editorial „Către cititori”: „Coloanele „Magazinului istoric” vor fi deschise studior, articulelor și documentelor care o prezintă momente ale istoriei patriei, dar cele mai rechi timpuri și piază actuală, ale îndobâzniciei lupte pentru libertatea socială și națională a poporului nostru, ale stăruirii democrației și revoluționare, ale furtivei socializării pe pământul românesc. Către cititori! În dosarele vor exemplul îndobâzniciei și revoluționare și optimiste și prezentului „Magazinului istoric” consideră, ca o datorie de onoare, să contribuie, alături de întreaga publicistică română, la dezvoltarea patriotismului care însușește generațiile actuale în mdrăta operă de edificare a socialismului!”

Bogat și excelent prin varietate, primul număr se deschide cu pagini închinat anului 1877. Cunoaștem eroii precum Constantin Turcanul, alina „Peneș Curcanul”, multidecorat, nu numai în Războiul de Independență, ci și în primul război mondial, pe maiorul Dimitrie Giurescu emoționat prin ultimele scrisori adresate soției sale înainte de a cădea în luptă, pe purtătorul stindardului în victoria de la Grișia, soldatul Grigore Ion. Ni se aduc în față mărturii și documente revelatoare, între altele despre rolul ministrului de externe M. Kogălniceanu în cucerirea „independenței absolute” sau despre entuziasmul publicității transilvănene din luna Iulie 1877 și ajutorul material oferit de ardeleni celor de peste munți.

Sub semnul influenței franceze în Europa de sud-est, profesorul uni-

versitar Ion Ionascu urmărește viața de aventură umanistă a lui Petru Cercel („Petrus Demetrius princeps de porte Magnae Valachiae”, ostatec la Poarta, exilat în Rodos și Siria, pelerin, din Transilvania, prin Polonia, Veneția, Genova, Roma, Paris, în 1583 domn al Țării Românești („Un prinț valah pe drumurile Europei”). Corina Nicolescu semnează un alt articol de medievistică — „May II, argintarul lui Brâncoveanu” — în care, alături de reproducerea din opera argintarului, se schitează o monografie, Georg May II aparținând azi „ca un mare artist, care a aparținut prin creația sa deopotrivă Transilvaniei și Țării Românești”.

La rubrica „Din documentele secolului XX” sînt publicate stenogramele a două ședințe ale „Conferinței de la Yalta — 4 și 5 februarie 1945. Tot prioritar istoria diplomației, sub titlul „Iulie 1936. Titulescu — Litvinov. O pagină a relațiilor româno-sovietice”, dr. I. M. Oprea, consemează aportul

internaționalist al lui Titulescu de la începutul apropierei între România și U.R.S.S. prin „încheierea convențiilor asupra definiției agresiunii” la Proiectul de protocol de la Montreux, nerealizat. Din „Memoriile” lui Con-

stantin Argentoianu (1871—1982), un fragment inedit — capitolul XIX — documentează atmosfera putredă din familia regală. Cu supratitlul „Spionaj în România” citim „Repor-tajele” din București ale verișoarei lui Himmler.

Asupra înfăptuirii Frontului Unit Muncitoresc, sub semnătura lui D. Stănescu, „Magazin istoric” publică o colaborare cu tovarășii Constantin Pîrăulescu și Ștefan Voitec. Arheologia sau istoria etnografiei sînt bine reprezentate.

În „Historia și Burebista”, profesorul universitar Dionisie Pippidi, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, datează mai presus de ipoteze vechi, o „rețetă” după ce țarii o dăruiește a Tomisului în vremea lui Burebista, C. W. Ceram scrie un pasionant elogiu al arheologului lumii homerice Heinrich Schliemann — „Schliemann în cetatea lui Priam” (cu capitolele: „Troia, vîslul unei vîști”, „La cei patru zeci de ochi”, „Pe Hisarlic” — resturile Noului Iliou numit astfel azi, „Triumful lui Schliemann și al lui Homer”). Dr. în științe istorice, Ion Vlăduțiu, își argumentează etnografia articolul „Paleolitic în zilele noastre”, iar Anca Șihal și Florica Lorin surprind un motiv cultural de bizantinologie: „Impărditea în cermenialul bizantin”.

Referitor la istoria universală modernă, Eugen Preda rezumă în „De la Lincoln... la Kennedy” aspecte din istoria asasinatului politice în Statele Unite. „Umanistul Rabindranath Tagore printru bucureștenii” reactualizează un episod de reconaștere mondială a țării noastre.

Consenamă de asemenea eseu profesorului universitar Ștefan Pascu, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, „Horia — schiță de portret intelectual”. Cu articolele necunoscute ale lui Marx cu privire la Unirea principatelor, de prof. universitar Miron Constantin, și rubricile „Panoramă editorială”, „Istoria în anecdote”, „Mozic”, epuzăm sumarul primului număr al acestei reviste cu o prognoză însuflețitoare, exaltantă.

NOU! NOU! NOU!
ECONOMISIȚI TIMP ȘI BANI!

O simplă carte poștală adresată secției „Comerțul prin coletărie” a cooperărilor de consum, str. Sergent Nujă Ion 8-12, raion V. I. Lenin, București și...

PRIMIȚI LA DOMICILIU prin colet poștal mărfurile solicitate. PLATA se face la primirea coletului.

TINE CASA CA O FLOARĂ

ASPIRATORUL RECORD

Cronica literară

Tudor Vianu:

Arta prozatorilor români

Retipărirea, în tiraj de masă, sub îngrijirea lui Geo Șerban, a uneia dintre operele capitale ale lui Tudor Vianu, Arta prozatorilor români, se înscrie printre evenimentele editoriale cele mai importante. Apărută pentru întâia oară în 1941, asadar în același an cu monumentală Istorie a literaturii române de G. Călinescu, ea a devenit curind, prin titlul ei științific și prin virtutea ei didactice, carte de căpătii pentru studenții în filologie și pentru profesorii de literatură, dorinți să pătrundă în tainele frumuseții, fără a abandona intrutotul căile tradiționale, receptivi însă la ceea ce putea însemna pas înainte în dezvoltarea mecanismului operii literare. Ce-i drept, Tudor Vianu nu e cel dinții român și nici singurul în epocă ispitit să valorifice dimensiunea estetică a faptului beletristic, nuanțind criteriile existente. Înaintea lui, Mihail Dragomirescu stătuase, într-un sistem riguros organizat, principii care, aplicate mecanic, sfîrșiseră prin a eșua în dogmatism. D. Caracostea, la rîndu-i, se străduia să legitimeze după critica genetică pe cea stilistică de orientare grammatonantă. Principiul interpretării fenomenului literar interbelic propunea și el, dacă nu teoretic, oricum prin cronicle și eseurile lor, moduri noi de explorare, prin excelență anticanonică, încit, la ora cînd apărea Arta prozatorilor români, instrumentele de investigație se diversificaseră sensibil. Mai ales în direcția aprecierii textelor poetice. Cit privește problemele prozei succesive înregistrate erau mult mai puțin spectaculoase, comentatori limitîndu-se, în genere, la discutarea tipologiilor și la consemnarea citorva aspecte cu caracter tematic sau compozițional. Si într-un domeniu și în altul (ca să nu mai pomenesc de cel dramaturgic), lipseau însă studiile de mai largă respirație, dissociative, panoramice, cu rostul de a descrie și califica faptele

dintr-o perspectivă precognitivă stilistică, menită să pună accentul pe latura individualizatoare, relativ mică pe cea ce desemnează, la planul expresiv, caracteristica personală a cutărui scriitor. Simbrul său specific, în măsura la care nu se lăcua în factologia istorică literară urmărind evoluția ideilor, a stilisticilor generații, dar acordând și mai asiduu și mai înțesat atenție complexului de date variabile ca schimbările stilului cutrui. Aparția Artii prozatorilor români implică astfel un gol pe care numai un cercetător de formă lui Vianu îl putea acoperi, fiind lucrării temeiului și estetice, și istorice, și lingvistice.

Fără a uita să înmărunțeze fenomenul epic românesc în totalitatea lui, operind dimpotrivă riguroasă selecție, el urmărește evoluția prozei noastre în valorile ei sociale reprezentative recunoscute, începînd cu epoca paolipă și sfîrșind cu scriitorii abstracți în preajma celui de al doilea război mondial, adică de la romantici pînă la romancieri aparținînd, după opinia sa, celui de „al treilea realism”. E vorba, deci, de aproximativ o sută de ani de literatură națională, croniciară, Dimitrie Cantemir, Petru Maior, Gh. Sincai, Dinicu Golescu, Gh. Asachi nefînd luati în considerare, fie pentru că n-au avut conștiința actului artistic și, ca atare, nu și-au pus întrebări de natură stilistică, fie pentru că opera lor nu stîrnește suficient interes estetic. Scoaterea lor din discuție, invocînd, la o adică, criteriul valorii peste timp, poate fi, evident, motivată. Ei aparțin însă unor momente de constituire a prozei românești și nu ignoră de loc procedeele tipice limbajului artistic: realizează descrieri, evocări, portrete, relatează întâmplări, sînt subiectivi, dînd, prin urmare, cuvîntului încărcături afective. Privirea scrutătoare a lui Tudor Vianu ar fi deslășuit în primul rând, dintr-un spirit de obiectivitate, Cronicile anonime brîncovenesti un excelent mîlîntor al elocinței ciceroniene fuse recit în lumină de Șerban Cioculescu) ar fi putut releva darurile de povestitor ale lui Neculce și pe acelea de pamfletar ale lui Dimitrie Cantemir, stilul inedit al lui Petru Maior, maniera clasicismă a lui Asachi, desoperind astfel rădăcinile literaturii autohtone ale retoriilor pasopisti. Așa cum, necolînd în geografia veacului nostru, proza lui G. Călinescu, a lui Pavel Dan și G. M. Zamfirescu sau tentativele modernistilor (măcar ale lui Urmuz), imaginea oferită ar fi fost mult mai nuanțată și mai completă, contribuția fiecăruia fiind, așine ira et studio, mai importantă decît, să zicem, a lui Ion Adam și Al. Cazaban, veletarii cărora li se acordă nenumărate paragrafe speciale.

Lucrare de stilistică aplicată, Arta prozatorilor români debutează cu un capitol de precizări teoretice. Intemeiat pe ideea că limbajul omenesc e însuflețit de două întințiri aflate în relație dialectică de inversă proporționalitate: „cine vorbește comunică și se comunică”. Stilul unui scriitor nu e altceva decît „ansamblul notatilor pe care le adaugă expresiilor sale tranzitive și prin comunicarea sa dobîndite un fel de a fi subiectiv. Împreună cu interesul el propriu zis artistic”. El e expresia unei individualități și transcrie un mod particular de a „resimți lumea și viața”, dar și un mod de a gîndi și de a se manifesta al unei

categori mai largi, de unde necesitatea încadrării stilului individual în sfera unor stiluri generale, identificabile în cutura sau cutare epocă de dezvoltare a culturii naționale și universale. Cercetarea lor subînțelege respectarea și a unor criterii istorice, dar și a unora de natură immanent estetică, și fixarea în genul proximi, dar și (mai ales) sesizarea diferențelor specifice. E ceea ce Tudor Vianu face raportîndu-se la o anumite serie și la un anumit moment al evoluției mijloacelor de expresie. Acestea din urmă, avînd un rol funcțional, evidențiază natura temperamentală artistică și, prin opțiunea scriitorului pentru unul sau altul dintre procedeele existente, ne facilitează și mai bună cunoaștere a specificului său. Analiza lor nu nesocotește, ci presupune studierea conținutului operii, relevarea orientării filozofice și estetice a prozatorului, identificarea modului său de a interpreta fenomenele. Perspectiva dialectică dă, de altfel, cărții lui Tudor Vianu o notă cu totul aparte în ansamblul textelor românești de stilistică, prizoniere, nu o dată, unui tehnicism steril și fără orizont. Caracterul retoric al operii lui Helade Rădulescu, N. Bălcescu și Al. Russo, de pildă, e explicat prin „tendința activă, practică și militantă a scriitorului român să cucerească pentru poporul român și pentru statul în formare, bazele unei viști noi de libertăți naționale și de sporită conștiință de sine”. De aceea, el „mai mult vorbește decît scrie”, textele fiind compuse spre a fi parcă auzite și nu citite. Nota retorică e trăsătura ce-i unește; în funcție de temperament, de formația culturală, de experiența de viață, ea variază însă de la prozator la prozator. Helade e un coleric, originalitatea lui trebuie căutată în expresia sentimentelor de indignare și revoltă; Bălcescu avînd „seninătatea gravă a unui suflet cucernic și pur”, retorică lui e nobilă; organizația nervoasă delicată, simțul muzical dezvoltat îl îndrumă pe Russo spre contemplarea naturii și a istoriei într-un spirit ce amintește versetele biblice. Cam la fel procedează Tudor Vianu, stabilind relațiile interioare între diverși factori ce condiționează stilul, și cînd definește scriitorii de altă structură, fie că e vorba de realisti ca Negruzzi, Filimon sau Ghica, încă insuficient desprinsi de anume canoane tradiționale, fie că e vorba de călători romantici ca Grigore Alexandrescu, Vasile Alecsandri, Ion Codru Drăgusanu sau Dimitrie Bolintineanu, de adepti ai realismului artistic și liric ca Barbu Delavrancea, Dulliu Zamfirescu, Al. Vlașuță, Brătescu-Voinesti, M. Sadoveanu ș.a., de intelectualisti și esteți ca Al. Macedonski, D. Anghel, Gala Galaction, Tudor Arghezi, de fantaziști ca Matei Caragiale, Ion Vinea, Ion Minulescu, Adrian Maniu, de ironiști și umoriști ca Hogas, Topolceanu, Păstorel Teodorescu sau, în fine, fără a epuiza lista numelor și seriile, de „citori ai romanului nou” ca Liviu Rebreanu și Hortensia Papadopol-Bengescu. Firește, gruparea scriitorilor în anume formule stilistice cuprinzătoare e, prin forta lucrurilor, dificilă și delicată, atîta vreme cît fiecare prozator s-a afirmat ca valoare individuală de excepție, iar unii, (Filimon sau Dulliu Zamfirescu, bunioară) pot fi anexați, în funcție de opera pe care o avem în vedere, și romantismului și

realismului. Cît de relative și de fatal aproximative sînt alăturările n-a-o probază capitolul Prozatorii „Jesamili”, unde criteriul stilistic a fost sacrificat în favoarea celui de istorie literară (Eminescu, scriitor fantast, figurează, împreună cu Majorescu, alături de realisti Creangă, Slavici și Caragiale) sau capitolul intitulat Romancierii (Al treilea realism), în care sînt conturate personalități de structură stilistică diferită ca Ionel Teodorescu, Em. Bucuța, Cezar Petrescu, Gib I. Mihailescu și Camil Petrescu. Abaterile (altmînteri rare) de la regula metodologică impusă nu afectează însă fondul cercetării. Cel mult scot în lumină greutățile întîmpinate de autor în organizarea generală a materiei studiate.

Valoarea cărții trebuie căutată, de fapt, în comentariul ce însoțește analizele la obiect. În orientările deschise de acestea investigațiilor. Sînt, atent la faptul de limbă, e dublat de criticul literar, înzestrat cu simț de observație, discernămint, forță de caracterizare intuiție, spirit de sinteză. Deductiv sau inductiv, pornind uneori de la date temperamentale, altelei de la aspecte lingvistice pregnante, definind (într-un caz) mai înții cultura scriitorului ori experiența lui de viață, izolat (altădată), în prealabil, amănuntul stilistic relevant, Tudor Vianu izbuteste să fixeze elocvent, nesimplificator, dimensiunile particulare ale filozomilor discutați. Analiza confirmă, infirmă sau nuanțează opinii încetățenite cu privire la originalitatea cutrui scriitor, demonstrînd, de pildă (pe urmele lui O. Densusianu) că Delavrancea e „inițiatorul așa numitului stil colorat, bogat în vînte pitoresci, în metafore și imagini, în tot ce poate sălta relieful sensibil al expresiei”, ori subliniind împrejurarea că Sadoveanu nu e, cum ne-am aștepta de la un descriptiv, un vizual, ci un auditiv. Capitolele despre Sadoveanu, Eminescu, Caragiale, Creangă, Rebreanu, Negruzzi, Filimon, Ion Codru Drăgusanu sînt, de altfel, excelente, îngăduindu-i lui Tudor Vianu să se desfișoare neîngărdit, să stabilească interesante corelații și să formuleze observații caracterologice sau stilistice de mare acuitate. Ion Codru Drăgusanu e un „Gîl Blas roman care are o structură intelectuală amintind lucidității și ascuțimii lui Julien Sorel”, un „Filimon ardelenesc” atras în deosebi de om, „un nelimitat expansiune a variațiilor lor naționale”. Dacă „prin călătorul romantic Alecsandri s-a introdus în proza românească pitorescul exotic prin pelerinul transilvan I. Codru Drăgusanu domeniul nostru literar s-a îmbogățit cu exotismul moral”. Eminescu este „un povestitor fantastic, căruia i se impune nu observarea realității, ci recompunerea ei vizionară, grea de semnificatii adînci”, prin stilizările lui „fantastice populare trece în literatura cultă. Într-un moment în care nici un scriitor nu se gîndise încă să-l pună la contribuție”. Ion Creangă „restituește povestirii funcții estetice primitive, care este de a se adresa nu unor cititori, ci unui auditor”. Un oral e și Slavici, lipsindu-i însă jovialitatea și verva humuleșteanului: „el întrebunțează oralitatea populară nu ca un mijloc permanent al manifestării sale, ci ca un instrument în

AUREL MARJIN

ea să fi trecut Dunărea și să fi pîrmit botezul focului apocaliptic. „Trupele române — scria la 23 mai / 1 iunie 1877 corespondentul de la București al ziarului Neues Wiener Tageblatt — sînt de cel mai bun spirit, au o tinută militară hotărîtă și, în mod surprinzător, dovedesc în toate că sînt trupe excelente. Ele sînt bine îmbrăcate, bine armate și bine instruite”. Aprecierile aveau să sporească în mod considerabil după trecerea Dunării și după marile lupte de la Grivița și Plevna. „Una din surprinderile acestui război — scria corespondentul ziarului The Daily News — a fost neasteptata valoare arătată de trupele române și, în genere, eficacitatea și soliditatea armatei române. Armata română — afirma corespondentul englez — a devenit un nou element în chestiunea Orientului... Ea și-a luat dintr-un singur salt locul său printre armatele europene... Armata română — afirma în încheiere corespondentul — este egală în soliditate cu oricare armată din Europa; ea a fost pusă la încercare în cele mai grele împrejurări.”

Aprecieri tot atât de înălțătoare și de justificate au apărut în acest timp și în ziarele Le Temps (Paris), Berliner Tageblatt, Deutsche Zeitung (Berlin), Daily Telegraph (Londra), Fredeblatt, Die Presse, Neue Freie Presse (Viena), Il Diritto (Roma), Politik (Praga) și în numeroase altele.

Elogiile acestor publicații de renume european justificau pe deplin Oda închinată de Vasile Alecsandri ostașilor români: carl, reinviind gloria plășilor și a căciularilor lui Ștefan cel Mare și ai lui Mihai Viteazul, au dovedit „lumii puse în mirare”

Că din vultur, vultur naște, din stejar, stejar răsare!

O copii, de voi sînt mîndru, sînt acea mîndrie mare, Care crește cu mărirea unui neam în deșteptare. Mi-am văzut visul cu ochii, de-acum pot să mor ferice, Astăzi lumea ne cunoaște; Român zice, viteaz zice!

Rînduri tot atât de entuziaste și tot atât de îndreptățite apăreau și în cealaltă parte a Carpaților, scrise de Iosif Vulcan. La vestea că trupele române au trecut Dunărea, publicistul transilvănean scria în Familia: „Stirea aceasta — preciza Vulcan — a străbătut pe oriunde, mina lui Dumnezeu a răspîndit odrasla română și a făcut să trezească inimile ca la amintirea strigătelor de vitejie și de izbînde ale străbunilor. Mame, surori, soții și copiii au sters lacrimile ce le brăzda fața după fiul, fratele, soțul și părintele plecat peste hotare, și au strigat cu țara întreagă: „Trăiască armata română!”

Relatînd marile victorii de la Nicopole, Grivița, Plevna și Rahova, revista lui Vulcan, subliniind contribuția armatei române, exclama în mod demonstrativ: Toți românii se gîndesc cu mîndrie la ea. Iar că toți românii din toate provinciile românești și din toate straturile sociale — intelectuali, negustori, meseriași, muncitori, țărani — se gîndeau într-adevăr cu dragoste și mîndrie la armata lor, au dovedit-o cu prisosință ajutoarele trimise armatei și ostașilor de către comitetele de bărbot

și femei, înființate simultan la Iași, București, Craiova, Sibiu, Brașov, Blaj, Cluj, Rădăuți, Suceava și în toate celelalte orașe românești. Spiritul și tonul în care au fost solicitate aceste contribuții se desprind în mod elocvent din Apelul către românii, lansat la 19 iunie / 1 iulie 1877 de intelectuali din Brașov, în frunte cu George Bariț. În numele umanității, al iubirii și al legăturii de sînge — se scria în textul amintit — apelăm la toți românii dintre Carpați și Tisa, la june și bătrîn, la avut și sărac, a da fiecare obolul său pentru alinarea suferințelor fraților noștri din România rîniți în război; „...Dacă iubirea frățească — se afirma în încheiere — ne face să implorăm de la cel de sus ca frații noștri din România să se întoarcă de pe cîmpul de onoare încercăți de izbîndă și de glorie, aceeași iubire ne impune a veni în ajutorul aceluia care au căzut pentru gloria și viitorul neamului românesc.”

Cuvinte asemănătoare se rostiau și din partea intelectualilor din Bucovina, care au adus și ei o largă contribuție la sprijinirea războiului. „Nu se găsea atunci în Bucovina — avea să scrie în 1927 istoricul Ioan Nistor — nici un român conștient care să nu-și fi dat seama de însemnătatea covârșitoare a evenimentelor de la Dunăre și fiecare s-a simțit dator de a contribui la pregătirea izbîndei ce era așteptată cu înfrigurare de toți.”

O dată cu obținerea independenței statului român — pentru care au căzut pe frontul din Balcani 55 ofițeri și 4 247 oameni de trupă, 70 ofițeri și 3 246 subofițeri și soldați răniți, 284 ofițeri și 18 810 ostași imbolnăviți — s-a relevat astfel în forme implacabile atât unitatea de simțire cit și unitatea de acțiune a întregului popor român.

Actul independenței a fost actul care a prefăcut unirea din 1918 și care a impus pe harta lumii, prin lupta tuturor fiilor săi, un stat constituit pe unitatea indestructibilă de limbă, cultură și viață materială, pe legătura istorică a dezvoltării societății omenesti, și pe voința de neînfînt a întregului popor român. „Prin acest act — scria Octavian Goga la aniversarea primei jumătăți de veac de la proclamarea independenței — românismul a devenit dintr-o entitate etnică un patrimoniu politic. Pentru dezrobirea integrală a neamului s-a pus piatra unghiulară. România de ieri s-a transformat astfel în cea dintîi chezăsie apreciabilă a României actuale. Tot ce a venit mai tîrziu a fost desfășurarea normală a unui principiu biruitor care, creîndu-și o temelie solidă, putea aștepta ceasul triumfului definitiv.”

Tradițiile eroice ale poporului român, consacrate de biruințele de la Posada, Rovine, Vaslui și Călugăreni, de la Grivița, Plevna și Rahova, au stat la baza victoriilor din 1917 de la Mărășești, Mărăcești, Otuz, precum și la cîștigarea bătăliilor din războiul antihitlerist.

Patriotismul și eroismul sînt două din componentele intangibile ale sufletului românesc.

Să repetăm deci încă o dată, în ziua glorioasă de 9 mai, versurile Marelui nostru 1877 scrise de titutul Gh. Bengescu: Călcă, române, plin de mîndrie, Ridică-ți fruntea sus, nesfîrșit.

COSBUC AL INDEPENDENȚEI

La începutul secolului I-a fost dat Ardealului să resuscite parte din idealurile pașoptismului. Vremurile păreau că se repetă. O Epicea mult mai întinsă decît cea de dinaintea lui 1859 se vroia înălțată. Poezia însăși își lansa vestitorii și chemătorii noi. Ca-n toate timpurile poezia devenea profetie. Cosbuc nu se sfîșie a reproduce într-una din multele reviste semnate sau sub-semnate de el programul Daciei literare. Reanimă aluziv, privind indiferența contemporanilor, istoria veche, vorbește în pildă. Îndreaptă privirile spre țara intracarpatică dar și spre țărînimă, dinspre care se ridică un freazăt al durerilor. Apar avertismentele învaluite, ambigue, premergătoare blestemelor incendiare din 1907: „Iar din lanțul ce-azi ne stringe / Pot să iasă spăzi, și pot / Spăzile să vadă sînge, / Nu de-al nostru iasă tot!” (Pentru libertate — 1903). S-ar zice că poezia lui Cosbuc bine urmează spre revoltă, înspre obținerea libertății. O presimțea. Dar nu numai pe aceasta. Deși poemele sale despre Independență, sînt încheiate între 1903—1904, nu poate fi înălțată poziția că ele se făceau și un ecou al forței de eliberare de care dispunea țărînimă: Eliberarea ei din jugul autohton — feudal. Dar ea era aceea care, prponderentă, alcătuisese marea armată a Independenței și care printr-un sacrificiu enorm ne-a și adus-o. Cosbuc, așadar, o proslăvea (în ambele sensuri) la începutul secolului, o reamintea, dar o și trezea. Era un mod al lui de a fi solidar cu ea, de a-i arăta călea spre o independență a propriei sale condiții sociale. În acest sens Cosbuc poate fi numit un poet al țărînimii, căci în preajma lui 1907 el era un poet insurgent. Unul care nu poate fi rezumat la și prin Noi vrem pămînt. Dacă este greu de admis o atare impresie, ceea ce nu cred, — scîpăta majorității comentatorilor cărții Cîntece de vitejie, — nu poate fi respinsă cealaltă față a ei, și anume neopasoptismul. Poetul invocă doar istoria. Nu însă în sine. O venera. Una apropiată, momentul '77, dar și pe cea îndepărtată, lungul sir de fapte glorioase românești. Formula clar o nevoie de a infierbînta conștiințele contemporanilor, de a înălțura „pămîntul uitării” întins peste frății de dincoala de Carpați dar și peste cel de lingă ei: țărîni spoliati, descendenții vitejilor de la Plevna și Smîrdan. De a-i trezi din lenezeală. Așa cum procedase la vremea sa și Eminescu. Uneori tonul este vindictiv: „Eu nu mă voi plînge nepoților tăi, / Pămîntule sfinte-al uitării! / Desfă-te tu singur și-nghite pe răi, / Căci ia-ți în toate gîbetele căi / Răsări conjurații pierzării!” (Pămîntul uitării — 1907). Altfel, tonul e interrogativ: „Cine să ne fie scutul într-o vreme-asa de-amară, / Cui să-i cerem ajutorul pentru neam și pentru țară, / Și al cui vei fi prin veacuri, românescule popor?” (Proclamația Independenței — 1902). Deci „cui să-i cerem ajutorul pentru neam și pentru țară?” Marilor umbre, — zice poetul — exemplor magnifice din istorie. Acelora care ne-au rămas totemice: „Multă vreme-ai stat deoparte, Du-ă străbun, ca și Ahile, / Dar cînd ai sîrit în luptă, fost-ai fulger pe pămînt!” (s.n. — ibidem). Căci „virtuțile străbune nu s-au stins în noi cu totul”. În acest sens pasoptist și eminescian, poema Fragment epic (1901) este absolut concludentă. Scris parcă în stilul invocărilor lui Grigore Alexandru, dar, fapt principal — mai puțin observat de interpreții poeziei țirzii și lui Cosbuc — în viziunea amplă, scenică, a Divinei comedii (poetul se întîlnise cu ea de prin 1894). Fragment epic debutează astfel: Morții din '77 se întînesc într-un țărîm anonim cu cei căzuți în alte îndepărtate războaie: exodul este conceput evitînd dantesco, eroic, însă fără tenebre shakespeareiene: „Iar pe lumea cealaltă scoborînd acum flăcăii / Cei căzuți la Vid pe dealuri și pe șesuri la Vidin, / Cîți sosesc pe rînd în stoluri, adunați în gura văii / Stau s-astepte oite gloate cite se vedeau că vin, / Unii sterg de iarba udă cite-o sabie-nrcuntată, / Din pulpana hainei alții singele dusman îl storc, / Și se laudă cu toții și vorbesc cu toții-odată / Precum fac biruitorii din războaie cînd se-norc”. Înălțarea dintre umbrele noi și cele vechi este descrisă lumesc, cu detalii de observație realistă ca și cum ar fi o întîlnire între oaspeți și gazde: „Dar ai noștri, morți de veacuri, citi pieriri prin războaie, / Apărînd a lor credință și pămîntul românesc, / Stau cu ochii tîntă-n noaptea și-al lor mijloc îl îndoaie, / Ca s-apropie privirea de minunea ce-o zăresc: / Văd românii, și-aud cuvinte românești! De-al lor cu toții! / Umilit venea, iar astăzi ce trufas acest popor — / Si-ndrăznind dintii o seamă, vin sfioși să-și vadă soții, / Tot mai mulți, cu toții-n urmă s-au pornit din noaptea lor”. Tărîmul se populează. Atmosfera e chiar optimistă. Acest deloc trist popor de umbre dă poetului posibilitatea de a caracteriza (și evoca mitologic) figuri ilustre de domnitori și luptători: arcașii lui Gelu, Negru-Vodă, Dragoș-Vodă, Alexandru cel bun, Mircea, Mihai Viteazul, Buzesti, Ștefan, Ion Cumplitul, Tepeș, Petru Rareș. Nu este pierdută în acest sinoptic empiric, adresa la contemporani: „Vai, putem noi azi pricepe sufletul ce-a fost în tine, / Mai avem simțire-n inimă ca-ndeajuns să te slăvim?” Răspunsul este vocativ. Poetul nu-și consideră semenii „simțiri reci, harfe zdrobite”. Rezolvarea poemului este izbucnită și patetică, straniu străbătută de un apel energic, invers celui eminescian (vers 4) dar și construit în genul sincer al Anului 1840: „Si tu, neam român, tu astăzi stai cu inima pierdută, — / Făr-de zei te crezi pe lume și pusii tu te socoti // Iată-ți gloria de veacuri! Umbre mari din lumea moartă, / Ah, că n-am eu glas de tunet ca să pot să le rechem — / Ne avem și noi Ollimpul, și pe-a vesniciei poartă. / Am intrat și noi: și-ntr-însul zei fără de moarte-avem! / Ce-ți aluneci plini de jale ochii umezi pe ruine, / Neam al nostru, ca să judeci drumul schimbătoarei sorti? / Soarele din noaptea iese, din mormînt puterea vine: / Nasterea cea viitoare ne e-n lumea celor morți”. Această tehnică — probabil și rezultatul confluenței cu Dante, — de a convorbi cu idealii, cu spectrele străbune ori cu eroii Independenței, de astădată cu rezonanțe naturaliste, moderne, o înfîlîn în Pe dealul Plevnei (1901). Pe unde s-au dat tragice lupte „Unde-a curs fierbințe plumbul, / Duhuri vin din vreme-n vreme, / Cit e noaptea-n dealuri geme / Si se zburculă porumbul”. Sau în De profundis (1902): „Pe sub dealuri pe la Plevna / Doarme spaima și fiorul — / Plin de grije și-n tăcere / Se străcoară călătorul / Prin pustiu loc de-omor, / Eu mă tem de-un semn, de-o soaptă, / Căci din gropile tăcute / Vor iesi cei morți cu voiet, / Sute-n lupți far cu sute, / Repetînd pierirea lor”. Sau în Zece mai (1901). Aici, ridicarea din mormînt a cohortelor de eroi, ca și invocarea umbrelor din celelalte versuri s-ar putea spune că este romantică. Poate fi, în măsura în care sînt și viziunile lui Dante, a cărui influență pozitivă credem a o vedea aici.

Dar toate acestea alcătulesc numai unul din modurile neopasoptiste ale lui Cosbuc de a „discuta” cu sensibilitățile din jurul său de a slăvi pe martirii anonimi. Volumul Cîntece de vitejie mai cuprinde după cum se stie, pe lingă scenele de război în care personajul central este mai întotdeauna „flăcăul”, țărînul, dorobanțul, rapsodul popular căprarul Păvăloșie, (Dorobanțul, O scrioare de la Museim Selo Cîntecul redutei s.a.) și poeme despre marii precursori (Mortul de la Putna, Olteni lui Tudor, Podul lui Traian). De multe ori tinta politică și socială e transparentă. Poetul uzează de alegorie ca-n desenele volante agitatorice din timpul Unirii. Lînia pasoptistă continuă sub alte forme, cu Octavian Goga, al căntăreț al pămîntii noastre, care își va intitula un volum, nu numai politic, : Precursori.

M. N. RUSU

SEMNIȚIȚI Istorice

Mihai Negulescu

lut ars

Dormiți stăpînii mei, supuși mei în vechi redute tăvăliți ca-n iarba sacră a neînțoarcerii de zei cu firul rădăcinii-n moarte seacă. Pielră toți încet, nevățamași decît cu glasul ca o frunză albă prin care cavalcadă de sarmași sub vară vâlurește neîntreagă. Cu sufletul în somnul de nisip răbdînd aceași rece ne-ntregire vă împrumut avar strănului chip și drum vă stau în negură, subțire. Străin la vorbă, suflet fără acut strivit pe-aceiași liniște de roată cenușa voastră de pe os mi-o rup și pier pe rugul vorbeii înc-o dată. Credință nescăzută, de izvor spre care naștere din nou ne-adună că duc în ochi izbînda tuturor că-n oase rana tuturor imi sună? În sunet prins, ca o fîntînă grea de măști ce-n ea căzură ascult în soarta gleei soarta mea și soarta ei imi pune frig pe gură. Ne-așteaptă undeva un prag în iarbă scări și glezne prăvălite ne-amină nașterea la drum prîbeag și, lut mășcat, în grile ne trimite. Nevățamata trecere, înalt exod al zeilor de aminare adie dintr-o piine, sur și cald, ca o ispită, ca o alinare. Pămînt — obraz al piinii, aburînd în sine însuși dumicat, merinde a roțiilor ce-n veac ne-au plămădit din vechi cenuși, arzînd de jurămînte.

codrii de aramă

Din naștere în naștere stăpîn acestui codru veșnic, al baladei m-arăt, mă recunosc, mă-ngin cu frunza indoielii preacurate. Imi sună moartea cioturi, la dezgheț, de naștere suflarea porții-i plină: sub neumbriri de vieți obrazul supt al brumelor se-nchină. Avem în trupuri cercăn de vecii că-n noi ne adunăm a veghe — ori pumnii nescacelor minii ne sorb credință, de pe-o roată veche?

E o planetă părăsită-n noi, că frunza ne-a privit înglodurată? Bătrînă teamă, turmele din ploii ierneză în ciobani de-o dată.

Prin naștere, acelor ploii urmaș lăsată în trunchii verigă de cetate, cu codri suri-măgură din poezii, cu clar de iarbă eo în clopot bato.

strigăt din urmă

Ce glas din urmă scapără învins în rînille ce ard peste cuvinte, că din cenușa Turzii ne-am prelinis prin naștere, ulei, în jurămînte?

Din veac în veac trei vaduri ne rămîn pe umerii ascunși crucificate. Din naștere, același stăpîn ni-s paloșii și indoielile jurate.

MIHAI VITEAZU (Frescă de la Călu)

Cădem abrupt în șulere de cai pe cămăruiri sure ce-n hatar se leagă: rostogolită, teasta lui Mihai neodihnit adună țara-ntr-oagă.

Rămie duhal apelor în loc; din tot ce-l dat în zări de vreme să vadă nu-l mai rotund, mai amțitîi șorec decît a frunte, care țara-și cată.

Ascultă codrii cum coboară-necet din munți în șes și tot nu află pace. Din Dunăre la Muraș, la Siret, virtze de noapte și de foc se face.

S-au ridicat izvoarele în steag; caseornic sacra demorșit în scuturi unind un braț de altul, prag de prag. Intru aceluși timp, de la începuturi.

Părinți, părinți, părinți — doar un nesomn legind izvoare, stelei neperche cu care cap de domn, țară de domn la zodia-nțregirii stă de veghe.

Ce cap vijelios de domn român ca roata Horiel ni se prîvale pe drum de zi, pe cîntece, pe sin ce-al ierbii strigăt în orbite goale?

Trei frunți crescînd, trei zaristi pămîntesii... Spre care nașteri, fluier, mal stăru — că-n moarte nevăzut te povîrnești și-n singele viteaz ne năru?

pietre flămînde

Ce somn de stele umblă prin gutui? Pe rădăcini de viță doarme casa: a vechi tîhnă, pașii nimănuși trec prin dughie și fărîmă coasa.

Din cercănul bătrînului șiștar candoarea ne-a privit ca o osîndă. În liniștea pereților, de var, ce oameni de zăpădă stau la plînd?

Lovim în munte, se-ndoiesc tăceri; la malul rîului, bătrîna masă mai cheamă poate un drumet de ieri — și brumă pe genunchi se lasă.

În veșnicii, ca-n herghelii de cai ni-l respirația neauzită; neauzit ne-ntemeiem pe plai, neauzit — pe-a frunzelor orbită.

Doar cînd și cînd, spre fețele de lut o liniște cu mlez de piine nouă, în care suflet demn a pogorîți, în care păsări se ascund cînd plouă.

O pace roditoare arde-n vin; o bem în lapte, o mușcăm din mere fără să știm că-n ea ne prăvălim fără cuvinte, fără durere.

In Valea Silvaşului, batalionul de moji „Avram Iancu” a primit ordin să schimbe direcția spre nord-vest. Sint cucerite satele Lenardoc, Cernely, Kissikator și se face un popas în fața satului Domahaza.

Satul este așezat într-o vale. De pe dealul unde s-a oprit batalionul, se vede șoseaua străjuită de stâlpii de telegraf și apoi casele cu coșurile fumeginde. Casele sint acoperite cu zăpadă. Prin binoclu se zăresc bine ogrăzile, pereții albi ai caselor, porțile mari fixate în zid, șurele de pale.

Spre seară se lasă liniștea peste Domahaza. Firește, hitleristi s-au retras în case să se odihnească, la căldură. Vinătorii de munte se odihnesc și ei. Au lăsat în față pindarii cu armele automate. Pindarii se schimbă din oră în oră să nu degere și pîlouri, picuri, vinătorii s-au retras dincolo de coama dealului, să-și caute cîte un adăpost și să se încălzească.

Intr-o vîgăună, adăpostită de tufe, mesteceni și brazi, s-a aprins focul. Flăcările, se pierd printre copacii împovărați de zăpadă și nu se pot zări dincolo de deal. Pe nesfîrșitul cîmp îmbrăcat în haina albă a zăpezii de aproape un metru, și flăcările par albe. În jur, totul e alb și cîmpul, copacii, dealul, vîgăuna, focul, flăcările. Și vinătorii de munte par albi. Unii au halate de camuflaj, alții abia se zăresc prin nămeți. Numai seara se lasă încet, cu umbre negre, peste Domahaza, peste deal, peste vîgăună, peste tot.

Focul a topit zăpada de pe vatră și în jurul lui s-au strîns să se încălzească Grigore Biji, Onescu, Arsene, Dobra, Botnar, Delu, Cuibaru, Ursuț, Simon și încă vreo cîțiva ostași.

La început stau în picioare. Și-au scos mînușile și joacă în jurul focului cu miinile întinse spre flăcări. Apropie obrăjii de flăcări, îi întorc cînd pe o parte, cînd pe alta și cînd moșeala căldurii începe să pătrundă în oase, caută cîte ceva să se așeze în jurul lui. Roată se așează în jurul focului, pe buturugi sau crengi.

Din sacii de merinde se scot cutii de conserve sau bucăți de slănină. Se fac țapuse, se înfige slăcina în virf și bucată cu bucată se trece peste flăcări. Sfirle slăcina prin flăcări sau deasupra jăratecului, cad picături de untură în foc și așa caldă, se mîncă. Cu bucăți miel, de pesmet, se mîncă.

Conservele au fost vărsate în gamele. Sfirle și gamelele. Miroase a carne, a fasole și slănină.

Botnar taie slăcina cu baioneta.

— Nicolae, de ce tai clisa cu baioneta? N-ai brîșcă?

— N-am! Am pierdut-o. Mi-am ascuțit însă baioneta. Dincoace de Tisa am ascuțit-o. Taie ca briciu de berberit. Poți să te și razi cu ea. Uite!

Botnar a luat o creangă de brad la mîna stîngă, a ridicat-o în sus și cînd a dat cu baioneta în răspăr, creanga s-a oprit drept în foc.

— Mai îți mînt, unde ai dat cu baioneta?

— Cum să nu îți? La Ariș, la Seakald, la Hamor și poate că o să mai dăm și aici. N-or fi ei proști să lase ultimele sate din Ungaria așa, cu mna, cu două. Aici miroase a lupte grele. N-ai văzut cum trăgeau, blestemații?

— Și-ți place Nicolae, la baioneta? Îi întrebă Grigore Biji.

— Care-i bolindu-ăla care să-l plăc? Dar de nevoie, dai și cu baioneta. Nu dai tu, te omoară el. Și decît să plîngă mama, mai bine să plîngă muma-sa. Dar n-ai văzut? Rareori stă fritzul la baioneta. Cînd e groasă, o „întinde”.

— N-o întinde! Se retrage strategic, pe poziții dinainte stabilite — zîmbește Grigore Biji.

— Dă-l în mîsa, domnule sublocotenent, că mînt. N-are nimic stabilit. Se retrage că nu mai poate. Dacă am porni noi acum peste ei și i-am lua din pat, credeți că au stabilit să se retragă în satul celălalt? Nu! Se retrag că sint ciocăniți și hărțuiți mereu. Spuneți că dincolo de valea asta e Cehoslovacia. Unde o să se mai retragă?

— La Berlin — ride Onescu, înghițînd o lingură de fasole.

Sosește un agent de legătură. De la postul de comandă al batalionului vine. Aduce o scrisoare pentru Biji.

— Altele nu mai sint?

— Mai sint cîteva, dar le-am dat ostasilor. Alta nu mai aveți.

— De unde e scrisoarea Biji? Îi întrebă Onescu.

— Stai să vedem. Se apropie de foc și citește:

— Este de la nea Genu. Ne-a scris domnu locotenent.

— Știam că nu te uită comandantul nostru. Eram sigur că are să ne scrie — spune Dobra.

— Haide, să vedem ce scrie.

Grigore Biji lasă mîncarea, rupe cu grijă picul, întinde o foaie de cort și se așează pe burta. Să fie cît mai aproape de foc și începe să citească. Toți au amuțit. Ascultă ce spune în scrisoarea cu miros de țară.

„Oradea, 16 decembrie 1944”. Întrerupe puțin:

— Unde eram noi la 16 decembrie, Arsene?

— Stai să mă uit în carnet... La Hamor.

— Exact, la Hamor eram. Ne contraatacau nemții. A venit repede scrisoarea și săptămîna a făcut pe drum.

Biji continuă: „Dragă Crășorul. Îți scriu dintr-un spital de companie. De la ambulanță am fost evacuat la Oradea și de acolo la Brad. Schița mi-a scos-o încă de la Oradea. Era mică, de brand. Era ca un bob de orez. Începuse să facă infecție. Bisturiul a curățit totul. Am început să merg. Totuși, nu mă simt încă bine. Noaptea nu pot să dorm. Am coș-

C R Ă I Ș O R I I

de ION DULĂMIȚĂ

Vă îmbrățișez pe toți cu dragostea frățească ce se leagă în prima linie.

— Dobra, du-te și cheamă pe Iancu. Să vină cu vioara — șoptește Onescu.

— Parcă mi-a dat curaj scrisoarea asta. Aveam impresia că nu mai scăpăm din iadul ăsta dar iată că mai este și o altă viață, cu tot ce este omenesc — vorbește Arsene.

Vine și Iancu lăutaru. Cu vioara sub braț vine. Îi ia în primire, Onescu:

— Iancule, a scris primul tău comandant de companie. Îți transmite salutări.

— Nu rideți de mine?

— Cum să rid, omule? Ia vino încoace. Citește aici. Ce scrie pe rîndul ăsta? Iancu citește rar: „Iancu lăutaru mai păstrează vioara sau i-au găurit-o nemții. Te rog să le transmiți tuturor salutări”.

— Dreptu-i, domn' locotenent. S-a gîndit și la mine. Mîncă-i-aș gurița că mi-a scris. Și dumneavoastră că mi-ați spus.

— Nu-mi mai mîncă gurița. Mai bine zi-i ceva din vioră și din guriță. Așa, încet, s-auzim numai noi.

Iancu și-a pus vioara sub bărbie, a tras de cîteva ori cu arcușul și a început „pe guriță”. Ceilalți îl acompaniau în surdina și acolo, în vîgăună, se auzea murmurînd: „...C-asa-i viața, trecătoare, unu naște, altu moare...”

Termină Iancu cîntecul și sare Biji:

— Zi-mi și mie. Iancule, unu. Cîntă „Mai am un singur dor...”

Începe Iancu să cînte. Biji se așează pe foaia de cort, pune miinile sub cap și privește spre stele. Iancu se apropie de el. Îngenunchează și-i cîntă la ureche: „Mai am un singur dor, să mă lăsați să mor... să-mi fie somnul lin și codrul aproape...” Intervine Arsene: „Iancule, gata cu din astea triste. Mai avem cîteva zile și vine Anul Nou. Uite... miine e 24... 25... 26... 27... 28... 29... 30 și gata, s-a dus anul. Vine altul. Să sperăm că va fi ultimul an de război.”

— Cine l-o apuca? domn' sublocotenent, vorbește Cuibaru.

— Vom vedea cine îl va apuca. Pînă atunci, zi-i una de la Abrud. Zi-i „Tarina”.

— Să rică, dar înainte de asta vreau să-mi spuneti și mie de ce a scris în scrisoare: „Dragă Crășorul... Eu știu că domnu sublocotenent Grigore Biji e om așezat. Ce-i asta „Crășor”? — întrebă Cuibaru.

— De unde ești, domnu sergent? Îi întrebă Dobra.

— De lângă Tîrgu Neamț.

— Păi se vede că nu ești moț?

— Cum nu sint moț, mă! Soarele tău. Eu lupt în batalionul de moji și nu sint moț. Anu ce sint?

— Am vrut să spun că nu v-ați născut între moji și de așa n-ați auzit de „crășor”. Numele s-a dus din bătrîni în bătrîni. De la '48 vine, de pe timpul lui Iancu. Cel care conducea o ceată de gîoști ca Dumbrăva, Ursuț, Simon, Groza, ca nea Delu și ca mine se numeau „crășori”.

— Ah! Atunci e altă poveste! Inseamnă că și dînsu și domn' sublocotenent Arsene și domn' locotenent Onescu, tot „crășori” se cheamă.

— Stai, să-ți explic. Comandanții de plutoane erau „crășori”. Cei de companie se numeau tribuni.

— Si Avram Iancu ce grad avea?

— Tribunalii li spuneau „ghințar”.

— Acum e clar. Dar domn' sublocotenent Grigore Biji comandă o companie. Inseamnă că e tribun.

— Comandă compania numai de cîteva zile. De cînd a murit sublocotenentul Andreescu, cel de al doilea comandant al companiei, la a treia. Cînd a plecat scrisoarea era crășor. De mult îl spunem noi, ce, din Tara Motilor, „crășor”.

— Atunci, Iancule, zi-i „Tarina”. Să trăiască crășorii și tribunii noștri! — spune Cuibaru.

— Să trăiești și voi gîtoșii, că fără voi nu facem prea multe parale — răspunde, zîmbînd, Biji.

Iancu cîntă din nou. Dobra începe să se învîrtă în jurul focului, să sară și să bată „posturile”, lovînd tocurile de la bocanci cu palmele. Bat toți, încet, din palme, în ritmul țarinei. Biji și Onescu au luat lingurile și bat cu ele, încet, pe fundul gamelelor. Ursuț cere să-i cînte și lui „Aseară vîntul bătea...” Le gîndindu-se, fredonează cu toții: „... și de n-ar fi bătut mult, m-ar fi strîns de m-ar fi rupt...”

Și timpul trece, pe lângă foc. Pindarii se schimbă mereu. Se încălzesc și ei. Către miezul nopții, vine un ordin scurt: „La ora 24 atacați prin surprindere satul Domahaza”. Se comunică ordinul celor strînși în jurul focului.

— Pregătește-ți oamenii, îi ordonă Biji sergentului. Să imbrace halatele de camuflaj și să-și pună lopoțele în dreptul miinii. Să așteți cît mai multe grenade. Aici sint rezistențe ca la Hajdubosormenyi, la Szakald și la Hamor. Du-te la pluton și peste o jumătate de oră ne vedem cu toți comandanții de plutoane.

Pleacă fiecare la unitatea sa. Se aruncă zăpadă peste foc, să se stingă.

Negura nopții s-a lăsat adînc peste toată Valea Silvaşului. Nu se aud decît cîinii lătrînd în Domahaza. Probabil că nemții aleargă de colo pînă colo. Miine este ajutorul Crăciunului.

Se string comandanții de plutoane la postul de comandă.

Sublocotenentul Biji se sfătuiește cu ei și apoi le dă ordinul de atac: „Nemții trebuie să fie în sat și în jurul satului. Aveți grijă! E noapte. Să nu se tragă decît de aproape. Oamenii să aibă cît mai multe grenade. Cei din primele rînduri să aibă halate de camuflaj. Postul de comandă va fi pe direcția șoselei.

Băieți, să ne ducem peste ei. Pînă mîine seară să fim dincolo de Domahaza. Să eliberăm și satul celălalt — Somosbanya. Eliberînd satele astea, am terminat cu ei, în Ungaria. Numai la cîțiva kilometri e riul Ipoly și sintem în Cehoslovacia. Plecarea la ora 24, fără nici un alt semnal. La plecare nu se trage nici o rachetă”.

Biji dă mîna cu toți și fiecare se duce la poziția sa. Rămîne numai cu grupul de comandă. Stă de vorbă cu sanitarul:

— Ai pansamente suficiente?

— Da.

— Brancarde a?

— Două.

Sublocotenent Biji Grigore, căzut la 24 XII 1944 — unul din crășorii batalionului de moji „AVRAM IANCU”.

Dă din cap, ca și cum ar vrea să spună că sint prea puține.

Vine și ora 24. Vinătorii se ridică din mîștile de zăpadă, de după copaci și încep să coboare panta.

Merg greu prin zăpadă. Ca melcii înaintează. Au lopoțele în dreptul miinii, gulerie de la mantă ridicată căci a început să bată vîntul, în vale. Șuierînd bate vîntul. Spulberă zăpada și le-o aruncă în ochi. Cu capetele aplecate se duc vinătorii, să nu le bicuiască fața. Se apropie tot mai mult de sat. De-a surda trag nemții sau au simțit ceva? Se pare că au mirosit ceva fiindcă spre stînga, compania lui Onescu este oprită de foc puternic.

Focul se întetește și spre partea dreaptă unde atacă compania lui Biji.

N. GRIGORESCU „Atacul de la Smîrdan”

De pe marginea satului se înalță rachete roșii și cad pe cîmp. Vor să lumineze cîmpul sau cer să tragă și artileria? Încep să vuiască obuzele. Multe se duc înapoi, pe coama dealului de unde au plecat. Treptat, însă, încep să scurteze tirul. Vinătorii se tirăse către sat. Tiruș se duc, să nu-i prindă snopurile de mitralieră. Pe caporalul Groza Petre, un snop îl prinde în plin și cade fără să scoată un cuvînt. Apropoe de sat, un proiectil cade lângă Simon Iosif. Îi rețetează miinile și picioarele. Zăpada din jur se înroșește. Simon pare acum un ciot. Se zvîrcolește și strigă: „Nu mă lăsați, fraților! Nu mă lăsați!”

Nu mai este nevoie să fie ridicat de ostașii din jur care îl priveau îngrozit, deoarece singele curge suvoi și în cîteva minute, zvîrcolindu-se de durere, se stînge.

Biji a părăsit șoseaua și se duce spre dreapta, în mijlocul oamenilor.

— Haideți băieți! Mai avem puțin și intrăm peste ei.

Din salt în salt, apropiindu-se metru

cu metru, ajung la marginea satului. Se aruncă grenadele.

— Băieți! La asalt, înainte! se aude vocea lui Grigore Biji.

Din nou răbufnesc grenadele. Încep să răpăiască automatele. Se la casa cu casa și se cercețează. Satul e invăluit din abelele părți. Se aud mereu urale: „Ura!... Ura!...”

Cîteva grupe se duc să închidă ieșirea dinspre Somosbanya.

Pînă dimineața durează curățirea satului. Prizonierii sint strînși la ieșirea din sat. Sint băgați în case și păziți de ostași. Deocamdată sint peste cincizeci.

Cîteva ore durează popasul de la Domahaza și se pornește spre Somosbanya. Nu s-au parcurs decît cîteva sute de metri și din nou trage artileria.

Proiectilele cad în zăpadă și fac gropi mari, negre. Din groapă în groapă, se duc vinătorii.

Dinspre stînga se aude:

— Sanitar! Vîno că l-a rînit pe domnu locotenent Onescu. Aleargă sanitarul companiei a doua. Împreună cu un brancardier aleargă.

Biji se oprește o clipă. Stă culcat în zăpadă și se uită spre stînga. Se aude strigînd:

— Întrebă pe lanț, E rînit grav?

Nu trece mult timp și vine răspunsul: — E grav! Nu mai vorbește. I-au intrat schijele în burta.

Se ridică prin zăpadă și aleargă peste cîmp. Ajunge la brancardă și se oprește lângă el. Îl privește. Cu capul plecat spre dreapta, rînitul răsuflă greu.

— Sanitar! Repede la ambulanță. Pe șosea, așteaptă două sâni. Luați una din ele.

Privește lung spre brancardierii care îl duc spre sanie. Dă din cap, ca și cum vrea să spună: „S-a dus și nea Marin, învătătorul”.

Își șterge lacrimile pe furie și se întoarce la compania sa. Pare mai îndirjit.

Din groapă în groapă pornesc. Se apropie și satul Somosbanya.

Mitralierele lui Vlăduț sprijină înaintarea pușcașilor. Protejați de mitralierele lui Vlăduț, care îl obligă pe nemții să stea cu capul la pămînt, pușcașii înaintează cît mai mult.

La schimbarea poziției de tragere, la una din mitraliere, țeava nu vrea să se desprindă de afet. Trăgătorul Ursuț Elisei se ridică în genunchi, se întoarce cu spatele spre inamic, vrea să se uite la țeava înroșită a mitralierei dar un glonte îl lovește drept în ceafă. Ursuț cade cu capul pe țeava înroșită, fără să scoată un cuvînt. Tot prin invăluire se ia și acest sat. Și aici se iau prizonieri. Pînă după amiază durează lupta. Și grupul prizonierilor crește mereu.

Se iese din sat și se pornește în urmărirea celor care au reușit să fugă. Se văd alergînd prin nămeți. Sublocotenentul Grigore Biji este mereu în frunte.

I le arată: mama, tata și sora lui. Se uită lung. Îi trec lacrimile:

— Să-i mai văd odată... mama... tata... sora mea Ursula. Face semn să le pună la loc.

— Mă duc, Florică... mă duc... nu mai pot... vorbește stringînd din dinți și chirchindu-se în sanie.

Sanitarul face semn conductorului să meargă mai repede. Drumul e și mai greu. Biji se chirceste și mai mult. Capul se învîrtește cînd la stînga cînd la dreapta.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o parte halatul de camuflaj și vede numai sînge.

Sanitarul își scoate mantaua. Scoate și tunica și flanelul. Îl leagă peste pansament cu fișii din cămașa sa. Zădărnice e însă totul. Sania ajunge coloana prizonierilor luați de moji. Sint peste o sută cincizeci. Merg cu miinile în buzunare, dezarmați, cu gulerile ridicate.

Cere din nou apă. Pune miinile pe stomac. Florică dă la o

Sinziana
Pop

In memoriam

Primăvara era acolo ceva mai
frazie, izbucnise deocamdată iarba
și florile de măr. În nordul Du-
nării lumina era statornică, neho-
tăvirea anotimpului se spulberase
prin pășări: sosiseră de mult cu
miros ciudat de țară caldă. Dar
iarba era grasă și mare, tot pei-
sajul căzuse în liniștea aceea de
verde adânc. La Grivița ne-au în-
timpinat înții copiii, copii mărunți,
bruni, n-am văzut nici o fetiță bă-

tru că în groapa comună s-a văzut
abia, culoarea nu ocrotise pe ni-
meni. Și mi-e mai drag, parcă,
dorobanțul lui Grigorescu, pictat
din spate pe-un cal alb, și mai ales
dorobanții aceia adevărați mer-
gând la pas pe drumul mare. Imi
pare rău de ei, purtau cioareci și
surtuc și veniseră cu înclădișle
de-acasă. Imi pare rău, aveau toți
mustață așa cum se purta pe-a-
tunci. Se uitau la mine din poză,

Bustul căpitanului Valter Mărăcineanu

Iale, pragul acesta din jos de Du-
năre te-ntoarce prin oameni din-
tr-o dată spre sud. Și dacă în Si-
cilia ori în Creta sub soarele torid
tot mai crește vreo față înaltă, pe
meleagurile Bulgariei n-am văzut
decît femei scunde, femei vioate
și aprige în felul de-aș săvîrși
indeletnicirile, așa încît mai mare
peste copilele acelea de la Grivița
tot o astfel de ocrotitoare era, o
femeie joasă și slabă, ieșind din
intunericul părului și-al feței prin-
tr-un zîmbet scurt. Mi-a dat o
floare de liliac și numai astfel am
trecut mai departe spre peretele
de piatră din care mă privea zim-
betul Valter Mărăcineanu, ofițer ro-
mân, erou căzut în războiul de in-
dependență națională. Numai ast-
fel, zic, pentru că întâlnirea cu ai
tăi e durevoasă cumva dincolo de
pămînturile pe care ar fi trebuit
secerăți, dacă tot le era înscrisă o
moarte. Așa că floarea acelei fe-
mei ca un semn de mulțumire tir-
zie mi-a deschis dintr-o dată min-
ta spre zîmbetul adevărat al lui
Valter Mărăcineanu, spre dăruirea
aceuia, întreagă, ideii de independen-
dență, spre libertatea aceea totală
pe care la început n-am știut
s-o-nșeleg. Pentru că era un bărbat
frumos, dinspre partea lui
Eminescu, dinspre visătorii cu
zîmbetul incurcat în eternitate.
Era între poezii cu idealuri de ne-
afirmare și care-și topiseră versurile
în gloanțe. Într-o litografie de epo-
că se aruncase subțire printre duș-
mani, urmat de dorobanți, dar si-
luea în era distinctă, și nu numai
pentru că era în frunte, nu pentru
că gloanțele și-l sortiseră primul,
dar pentru că dragostea de el a
desenatorului îi tremurase liniile
alcătuirii, așa încît părea mai ales
că zboară peste dușmani.

I-am aruncat floarea de liliac
și mă privea viu din chinga de
piatră, nu împlinise încă treizeci
de ani.

★

Ghidul bulgar spunea: „Românii
au dat opt mii de morți”. Moșul
roșu de pene la chipul chema di-
nadins moartea, așa cred, călî
trecuse prin cap costumația aceia
ca de paradă a ofițerilor, cu ves-
toane acoperite de firețuri, cu ciz-
me înalte și cu chipiurile pleoștite
de ceapazuri ca ale liceenilor
de-acum douăzeci de ani? Pe ma-
nechinele de ceară din Muzeu, cos-
tumele erau măști, în carnavalul
istoriei stăteau bine lângă ofițerii
lui Napoleon, dar în realitate? Nu
știu cine croiește tiparele pentru
eroi și pentru morții simpli pen-

mai drept, mai chiorș, așa de oa-
meni! Erau zece în fotografie, au
murit opt mii. Singele românece
costă scump.

★

Ce-am învățat despre război la
școală? Că s-a petrecut în 1877 și
i-am bățut pe turci. Le-am tras
bătaia aceea pentru care ne-am
pregătit toată istoria, de la Ale-
xandru cel Bun și pînă la ofițerul
poet și erou, Valter Mărăcineanu.
De la flămuriile cu cap de bour
ale Moldovei pînă la steagul regi-
mentului I Doji, pînă la tricolorul
acela cu pete de sînge uscate și cu
vultur de aur în vîrf. Și pînă la
goarna de sub geamul de sticlă, cu
muștucul strivit de folosință, ori
poate de stringerea din urmă a
dîmților.

★

Mai spunea ghidul bulgar: „Românii
au prins zece pașe”. Așa sau
„pașale”, nu știu cum e corect, plu-
ralul nu e încă fixat, nu se fixează
de loc pînă atunci. Dar imi ima-
ginez clipa aceea de război: im-
potrivă tuturor umilințelor vechi,
împotriva trecerilor acelea de pir-
jol prin țară, împotriva necesității
fărănuții de la Dunăre de-a se
strecura în pămînt ca sobolii,
de-aș face casă la întineric, cu
două ieșiri. Împotriva huzmetului
plătît în copii și în fete. Nu știu
cîți dorobanți îi păzeau, dar oș-
tenii aveau zîmbetul acela al lui
Valter Mărăcineanu, ostașii care-
i păzeau pe „pașe” ori „pașale”, zim-
beau, n-aveau nici o dorință de
moarte. Nu se gîndeau la numărul
plural, păcat, l-ar fi hotărît atunci
pentru tot restul gramaticii.

★

Nicopol.
Izbucnise din timp primăvara,
loturile pescarilor luncaseră de
mult, pe sub sălcii, spre larg. Pe
deal, însă adieri reci mai forfecau
din timp în timp pădurea, monu-
mentul eroilor le căzuse prădă,
piatra albă era înfrigurată și parcă
mîncată la colțuri de vînt. Dar din-
colo ființa malul românesc. În lu-
mina aceea statornică de pășări
pămîntul creștea pe rotiri, iscin-
du-se peste primăvara Dunării ca
un uriaș răsărit. Așteptam să se
înălțe spre cer, acolo unde-l vor fi
căutat ultima oară, ameții de ne-
ființă, dorobanții români. Și el se
înălța, și nu mă păreasa nici pe
mine așa cum nu-i părăse nici pe
ei, atunci. Iar moartea mea era un
fel de iubire.

Gheorghe
Pituț

Războiul

Istoria ca semn pozitiv de pro-
gres, mai bine zis dorința de a
crea istorie, n-a disprețuit-o popo-
rul român niciodată. Dar așezați la
o răscruce de neamuri călătoare
care bintuiau fără încetare geogra-
fia lor, românii s-au adaptat unei
vieți de rezistență. Datorită unui
complex ostil de împrejurări ten-
dinta expansivă potrivit oricărui
neam atunci la noi a fost repetat
înfrînată. Dacii s-au apărat de ex-
pansiunea romană pe propriul teri-
toriu. Mircea cel Bătrîn, Ștefan
cel Mare, Mihail Viteazul bătrîn pe
turci în mod exemplar, dar tot pe
locurile noastre. Nu s-a cheltuit
mai puțin energie în aceste lupte,
ba dimpotrivă, mult mai mult.

Noaptea otomană a lăsat covil-
tirea semilunei peste Țările Ro-
mâne numai după ce multe her-
ghelii și ieniceri îngrășară aceste
pămînturi. Ștefan cel Mare — în
condițiile în care ar fi avut pace
din partea celorlalte neamuri —
avea atîta geniu istoric, politic și
militar încît vînturile Orientului
să se spargă de capul de bour înfipț
pe toate moscheile Stambulului. În
cuceriri turcii au exploatat mereu
relațiile de vecinătate.

Cunoscut-a bine marele istoric
Kogălniceanu puterea de luptă a
poporului său atunci cînd declară
România stat independent, deși
turcii stăruiau întăriți la o asvirli-
tură de băț în Bulgaria.

Românii luptară atunci pentru
pecețuirea independenței, declara-
te și în plus pentru libertatea Bul-

gariei, la fel de subjugată atîtea
secole. Și mai fu pe deasupra și
un dor al românilor de a face
istorie adevărată.

La 90 de ani după Victorie se
mai văd rînille pămîntului unde
s-au dat lupte. Redutele 1 și 2 sînt
însemnate pentru istoria ce va să
vie. Mausoleul de la Grivița cin-
stește memoria celor căzuți. După
desenele zgîriate la fața locului în
toilul luptelor, după echipamentul
militar și armele folosite, acum
cînd a trecut atîta vreme dau
dreptate bardului de la Mircești
care simplificase: „Plecat-am
nouă din Vaslui/ Și cu sergentul
zece...” gîndindu-se mai mult la
viteja fiecărui soldat român în
parte. Plevna, Smîrdan aduc alte
și alte mărturii despre eroicele
lupte. Nu exagerez deloc dacă-mi
imaginez că dorobanții — fiii unui
popor subjugat aproape cinci se-
cole, — împinși de o dreaptă ură
au luptat nu pînă la o rană în-
tîmplătoare, ei (văd minți și pi-
cioare desprinse dureros din locul
lor cum lovește necontenit ca strigoi)
pînă la ultima picătură de
sînge. Morții însă nu mai pot în-
via, dar o învățătură trăiește în
noi egală cu forța durerii exem-
plului istoric.

Poporul nostru ajuns la o deo-
sebită conștiință națională și la un
nezdruccinat patriotism n-ar su-
porfa în prezent nici măcar o clipă
ideea unei asupririi. Independența
națională și libertatea socială se
conjugă azi ca niciodată în viața
poporului român.

Tun expus în parcul memorial din Poradin

mioritică

Pe ciobanul acela
ce crengi neduroase
și pășiri sub coaste
il nenumi factorii — copac
și nepoții — eruce.
De sub piciorul lui lat
izvorau turmele,
involverindu-se spre mizul de lavă
din piine și stele.

Spargeți inelele l
Fetele facului
Vor juca mereu
în finținele voastre
pe galbenii copii,
pe galbenii grii.
Ciobanul acela
poate să-și culce capul pe pămînt;
vegnicia s-a spînzurat odată
în crengile lui de copac,
în crengile lui de cruce.
În patru vînturi
turmele răzună furtunile
și pasc negrele ape, bogatele,
destelenind căile timpului
în palma ciobanului
crestată de veghe și soare.

Gica
Iuteș

De-o samă cu legenda

Decebal alături de falnicul im-
perator Traian — va rămîne în
ceci simbolul pînșilor de început
al poporului român, născut pe
vatra străveche a pămîntului dac,
vatra din care nu s-a stins nici o
clipă flacăra ființii strămoșești
Rostogollit pe scările Geminiae în
Roma învingătoare, bărbosul cap
cu pletele încă crescînd învolvo-
rîndu-i însăși rugul rău regesc, nu
putea să moară. Cred că avea un
ochi închis și un ochi deschis:
În ochiul cel închis, treceau bi-
ruitoare legiunile lui Traian —
dactilul, cu trofeele de luptă cu
așușii Daciei, cu tezaurul de la
Sargeia trădat de Biclis. Dar în
ochiul cel deschis imens și albas-
tru se înălțau încă săgețile din
arcuri taraboste căzînd îndărăt cu
fulgere frînte, iar el privea spre
acea dîntre Traci, ce mai veteji și
drepți erau... Și nu putea să moară
bărbosul cap rostogolindu-se pe
scările Geminiae în Roma-nvingă-

surori pămîntene. Din capul lui
despărțit de trup s-au trezit Horia,
și Cloșca și Crișan. Din osul lor
cel sfărîmat pe roată, s-a tîuit
ființa lui Tudor, care grăia către
frații lui: „Veniți, dară, fraților,
cu toți, ca cu rîul să primim pe
cei răi ca să ne fie nouă bine și
să se aleagă din căpeteniile noastre
cei care pot să fie buni. Aceia sînt
ai noștri, cu noi dîmpreună vor
lucra binele, ca să le fie și lor
bine, precum ni sînt făgăduiți.”

„În ființa în care s-a fost
aruncat trupul lui Tudor a răsărit
și-a strălucit o stea, care pe frun-
tea Bălcescului s-a ales și-a lu-
minat.”
„Revoluția română de la 1848
n-a fost un fenomen neregulat
efemer, fără trecut și viitor, fără
altă cauză decît voința întâmplă-
toare a unei minorități sau mișca-
rea generală europeană. Revoluția
generală în ocazia iar nu cauza.
Revoluția română, cauza ei se pier-

Mausoleul de la Smîrdan

toare. Și gura-i mută cu buzele
strivite poate-a strigat cumplit:
„O tu Burebista cel dintîi și cel
mai mare rege dintre traci, sînt
Decebal și sînt inușii”. Poate-a
strigat „daca!” și înc-o dată pumna-
lul său înconvoiat se înfipse mai
adînc. Dar singele n-a mai putut
să curgă. Ci numai vîntul a suie-
rat în gîtlejul lui uscat de pulbe-
ra pămîntului strădîn și dușmănos,
vîntul a intrat cu suier încrunțat
și a ieșit cu urlet îndărăt: „daos!”
Și poate că un nou lung cu tru-
pul de balaur înconjurîndu-i capul
său regesc, în chip de lup i-l pre-
schimbă. Și ochiul cel închis se
usură de groaznică lui soartă, des-
chis albastru lîngă celălalt...

Pornit-a îndărăt spre Sarmise-
getuza cel din urmă rege dac,
spre dacii lui învinși și spre cei
liberi dinspre răsărit. Și acolo s-a
făcut oiar. Sclav printre dacii
săi învinși, din nou făurar în
fier și luptător printre dacii liberi,
iară l-au hărțuit pe urmașii lui
Traian. Și după lege bărbosul dac
trăia printre ai lui, pe al său pî-
mint, în cioareci și cămașă de
comati înveșmîntat. Fierar, oiar,
noaptea ara, în zori semăna, la
prînz seceia țara cu spîce
înalte, pe care de demult îl
culcase cu lancea Alexandru
Machedon. Stupar poate că se
făcu acela ce fusese Decebal, în
urechea lui sîngă albinele, în
ategaur noua mătăc lar în ure-
chea dăcică păstră toate acele cu-
vinte dăce pe care ne mîndrim a
le roși. Din nara lui izvoarele
Muresului se porniră mai repede,
Argeșul și Olul se uneau cu Du-
nărea, Dunărea cu Pontul cel pri-
mitor, pentru corăbii. Pe obraji
acelui bărbos și ultim cap de rege
dac s-au întins via de vie și po-
meturile cele mai dulci, ca ni-
cări; iar căprioarele se im-
blînzeau cu zîmbrii, în lacurile
ochilor lui albaștri. Pletele sale
au coperit munții cu codri falnici,
iar singele lui clocotind și fierbind
înăuntrul pămîntului strămoșesc
topea laolaltă fierul cu aurul, și
mîndria învingătorilor cu gîndul
răzbumător al învinșilor. O nou
prindea rădăcînă, piatra intra în
piatră și suflet îngemănat se năstea
din ceea ce fusese vechi și nou,
cremene de neclintit.

Și hoarde după hoarde au venit
veneticii, după aur și turme, des-
pîndu-ne cu sila de avut. Toate
și toți au trecut ca puhoaiile peste
vatra noastră. Dar ființa aceea ar-
zătoare de flacăra și cremene a ră-
masă vie și nevătmată înăuntrul
ei. Una și aceeași ființă cu port
simplu din buni și străbuni, cu
cioareci și opinci, cu sușlețel de
doină și fluzer și cu o amîntire
îmbîlnățită de sper, prima sămînță
îmblînzită de răd: și s-a sculat mai
an bădica Traian! Un popor har-
nic și hărăzit cu toată zestrea și
comorile pămîntului său, a vetrei
sale din care nu s-a stins nici în-
tr-o noapte flacăra strămoșilor vi-
teji și drepți.

Năseute sînt și izvodite sînt toate
doinele, baladele și cîmîliturile cu
tîlc înșelpeț din acele vremi de
benenie și de răstîrșite, ori din pri-
măverile în care da colț din nou
sămînța pe ogorul cădat de tîlhari.
Și din toate cîntecele cuvîntul dor
a fost numai al poporului nostru,
al fraților de-aceiași mumă-pă-
mînt, de la munte, la cîmpie, de la
Dunăre la Maramures, din Bucovi-
na pînă-n Dobrogea aurie. Și toți
bărbății de-o seamă al neamului,
n-au avut altă minte și altă inimă
decît aceea a poporului păzînd cu
jală mîndria unui pămînt liber, cu
pace și fără vicieșug față de oas-
petele cu gînd bun. Un șir întreg
de capete falnice și frunți înșe-
lepte se trag unii din alții și se
aseamănă în fapte de mare cinste
pentru numele și cîltoria țării.

Din Mircea cel Bătrîn înșelpețul se
trage Tepeș Vodă, strîpitorul de
hoști, dîntre ei se înalță Ștefan cel
Mare, domnul Moldovei, de la
Ștefan ne vine Viteazul Mihai cu
gîndul lui de unire a celor trei

de în zilele veacurilor. Înălțorii
ei sînt opisprezece veacuri de trudă
și suferință și lucrare a poporului
român asupra lui însuși.”

Dusă și s-a stins departe de țară
inima lui de român, dar sufletul
Bălcescului a zburat îndărăt tot
către flacăra acelei „lucăr” a
poporului român asupra lui însuși.

Pentru că în toate încercările
grele la care a fost el supus, nu a
conținut în acea vrere de conști-
nță de sine și libertate. Unirea
principatelor, războiul pentru cu-
cerirea independenței naționale a
României, primele mișcări munci-
toarești premergătoare focurilor răs-
coalelor țărănești din 1907, Mără-
șeștii, și apoi ca o continuă luptă,
mișcările muncitorești... Strigătul
strident al sirenei... „Acolo unde
strigătul strident al sirenei, chea-
mă mulțimea muncitoare la mun-
că, acolo unde masele muncitoare
în mine răscolesc măruntaiele pî-
mîntului, unde ciocane uriașe
spulberă blocuri de oțel, unde pă-
durea de coșuri înălțată spre cer
anunță izbînda și victoria muncii
omenești asupra naturii, acolo
unde spumegă lupta uriașă dintre
muncă și capital din care trebuie
să nască o lume nouă... acolo nas-
te viitorul!” Viitorul care însem-
na o nezdruccinată voință a po-
porului de a-și impune și păstra
neatinșă ființa sa spirituală și na-
țională pe această vatră străveche
îmbibată de lacrimile nedreptății
și împîlării dinăuntru și din afară.
O luptă eroică dusă deschis ori
subteran cu nesfîrșitul lanț de
jertfe care au sfințit cu sînge fie-
care palmă de ogor ori de hotar
strămoșesc. Pentru spicul lor de
griu, au pierit 11 000 de țărani.
Pentru petrolul nostru, pentru
cărbunele și fierul nostru, pentru
codrii seculari, pentru miera și
laptele acestui pămînt a trebuit să
ne apărăm încontinuu dinăuntru
și din afară. Dar cele rele pe apa
ce curge le-am scris, iar facerea
de bine în piatră am săpat-o!

Străbătînd astăzi, într-o zi de
Mai, săliile Muzeului de Istorie a
Partidului Comunist Român, mar-
mura tatuată cu aur păstrează me-
moria unui trecut. Un fior ne-
văzut, suflul unei uriașe sim-
fonice trece prin fiecare relicvă, le
unește una de alta inseparabil,
simbolizînd o patrie, un popor O
patrie cu o geografie precisă, un
popor cu un profil spiritual, de o
demnitate care începe de la capul
bărbosului dac rostogolit pe scările
Geminiae în Roma-nvingătoare și
pînă astăzi cînd partidul comunist
este continuatorul luptelor seculare
duse de poporul român pentru
neatinșarea țării, pentru formarea
națiunii române și a statului na-
țional unitar, pentru accelerarea
progresului social și înaintarea
României pe calea civilizației.”

Da. Avem două milenii de ex-
istență ca popor. Și demnitatea de a fi
stăpîni pe miera și laptele pămîntu-
lui strămoșesc. Demnitatea de-a
ne privi cu sfințenie înaintașii: ne
aplecăm cu neostenită însetare a-
supra memoriei lor, izvor de bală-
dă și apă vie pentru fiecare faptă
care urcă în tărîi senine zborul
nostru spre viitorime. Din fiecare
piatră arsă a țîșnit o floare roșie.
Din fiecare lacrimă a zburat o pri-
vighetoare. Din fiecare strop de
sînge o sămînță a legat rod.

O singură haină vărgată, două
ghiulele cu lanțuri de gleznă, o
ușă grea zăbreliată, un fier de tor-
tură încrîlțat de rugina singelui
mai viu decît focul, mai stau mă-
rurtie eroice lupte a comunistilor
pentru năzuințele vitale ale po-
porului, pentru eliberarea de sub
jugul fascist, pentru înșăpătirea
revoluției populare și construcția
socialismului. Cei care-au fîmuit vie
flacăra vetrei străbune, plîntorii de
vis și de dor al poporului lor, cei
care-au încununat cu lauri de lu-
mină România de astăzi, Republica
Socialistă Română, ei, comunistii.
Acești bărbăți de seamă, de-o sea-
mă cu legenda.

Infăptuirile mari și tralice au rădăcini adânci.

Nu mai așa biruie viforul veacurilor. Cu sute de ani mai înainte ca războinicii celui mai vast imperiu al lumii antice să-și fi aruncat privirile peste Dunăre, „Dacia era un mare regat, cu bază etnică perfect omogenă, cu tradiții istorice seculare, cu o structură socială și economică bine definită, cu o cultură înaltă. (Vasile Pîrvan, *Dacia, Civilizații străvechi din regiunile carpato-danubiene*, București, 1957, p. 157).

Patria părinților noștri a fost cea mai mare putere neromană din Europa. (Camil Julien, *Histoire de la Gaule*, T. 3, Paris, 1923, p. 144). Am primit, prin Traian, alfiul înnoitor al latinității.

L-am primit în ființa și spiritualitatea noastră.

L-am primit în cultura și în limba noastră.

Printr-un îndelung și fastuos fenomen de digestie istorică, neamul ce se va numi românesc și-a sporit vitalitatea și geniul creator.

De aci, ideea unității noastre, a permanenței și continuității. De aci, ade-

Țara de jos. A purtat cu cinste zeci de bătălii. Mărturisesc zveltele mânăstiri pe pereții cărora frescele învesmintează în lumină uimesc ochii noștri după scurgerea a cinci veacuri.

La 1475 la Caprese, măruntă cetățuie

Teascurile lăcomiei ne apasă. Din greu în mai greu. Poarta ne așează pe umeri mai usturătoare, mai întunecată și pâlmuitoare stăpînirea Fanarului. Ridicase sabia Ion Vodă Cumplitul. A grăit către ceasul venit să ridice pungile cu galbeni. „Pleacă! Pleacă! Vrem să trăim slobozi ori să ne piară și urmașii”. L-au răpus nu viteza, ci numărul mare al turcilor la Cahul. A murit pentru țară, moarte de martir, rupt de viu, în patru părți.

La 1699 Tratatul de la Karlovitz trece în mod samavolnic Transilvania sub stăpînirea Casei de Habsburg. Nimeni n-a întrebat poporul. „Măria Sa Regele Apostolic” înfundează inima Daciei. Așează pe gîtul nostru jug de fier. Nobilii ne răpesc pămînturile. Ne sărăcesc. Ne-au momit și ne-au amenințat. Au cîntec să ne fure limba și patrimoniul spiritualității noastre străvechi.

S-a ridicat Horia din Aibac, s-au ridicat cu el Cloșca și Crisan și celele de moți. Apoi Iancu, Grăscușii munților și întreaga Transilvanie. Ca și la Bobolna, cei sărăciți au fost învinși. Au fost trădați. Roșe suplicului din Muzeul Bruculentului adevărate uriașe vitalitate istorică a României de peste muni. Cerul de peruzea al Aibel-ului stă mărturie pentru credința lui. Din cetatea de piatră a Transilvaniei cărturarul întreg și sponsoare focul unității și conștiința națională al unității ce ne va purta spre independență. Românii de pretutindeni se gădă. Se gădăscă în Unirea politică și culturală. Puternica personalitate a lui Alexandru Ioan Cuza leagă pentru veci Principatele Române. Națiunea se impune în arena politică a lumii ca o entitate puternică și plină de reală făgăduință.

Miscarea de eliberare națională din Balcani ridică sub steagul nemulțumirii masele țării din Bosnia și Hertegovina. Poporul bulgar primește chemarea la luptă a lui Hristo Botev. Căminul lui de foc pune țara vecină în mișcare. Ziarii Znane, tipărit la București, poartă peste Dunăre cuvintele marelui tribun revoluționar tradus în ziarul *Românul* din 20 august 1875. Hristo Botev trece marea fluviu în fruntea unui detașament înarmat, numărînd 175 de luptători.

Sirbu declară război. Turcii, Grecii și vântul din Muntenegru pun mîna pe arme.

Balcanii sînt inecați în sînge. Mările puternic intervin.

Atență la desfășurarea tumultuoasă a evenimentelor, diplomația română cere Porții la 16 iunie 1876, prin memorandumul redactat de Mihail Kogălniceanu, o dublă recunoaștere: a țării și a numelui legitim România. Noua constituție otomană încorporase imperiului principatele, ca provincii turcești. În schimbul celor două revendicări, Kogălniceanu oferă neutralitatea. Recunoașterea statu-

re Cantemir îi cunoaște bine pe turci. Stătute la Constantinopol trimis de părintele său. Constantin Cantemir, al cărui portret și apologie o va face în opusculul *De vita Constantini Cantemiri cognomeno senis, Moldaviae principis*. Învățătu domn scrie cea mai cuprinzătoare și științifică istorie a imperiului otoman rămasă actuală pînă la aceea a marelui și neuitatului Nicolae

Au purtat pe umerii lor sănătoși destinele neamului. În zilele următoare, cetățenii Capitalei se adună pe străzi, manifestează pentru independență. (C. Balcașba, *Bucureștii de altă dată*, vol. I, Buc., 1927). La 11 mai, adunarea votează anularea „dării către Poartă”.

„Banii turcilor” se varsă la ministerul de răzbel.

„România este pusă în stare de război

N. GRIGORESCU : „La stac”

rența pînă la identificare la glia sfîntă a Patriei.

De aci, obsedantul, înversunatul efort spre unire, independență și suveranitate națională. Am stat neclintii pe aceste pămînturi, adăugînd alte două milenii, celor fără de număr dinaintea erei noastre. Tăra și-a sprijinit tîmpla pe Dunăre, pe codrii și pe munți; pe bărbații și femeile acestor pămînturi străvechi.

Cucerind la 1453 Bizanțul, Turcii — uriașă putere expansivă a evului de mijloc — pun stăpînire pe Imperiul roman de răsărit. Pătrunși de un „avînt războinic fără precedent”, luptători fanatici și diplomați iscusiți, se vor afirma ca stăpîni ai lumii. Se abat spre Europa.

Mircea cel Mare, „Domnul Țării românești”, stăvilește uraganul. Steagul cu falduri verzi, steagul Profetului, se închină la Rovino. Ienicerii și spahii, cumplita tumană în fruntea cărora călăreau Pașale cu trei tuiuri, pleacă fruntea.

Am pîrjolit holdele. Am năruit și secăt fîntîile.

Duhul prevestitor al morții îi întîmpină pe invadatori. Ne-am bizuit pe codrii și mlaștină. Ne-am bizuit pe vitejia fără seamăn a ostașilor. Cu oameni puțini, cu arme ieșite de pe nicovalele noastre i-am lovit lute și greu. Așa i-au izbit și Ioan Corvinul din Cincșul Hunedorei și Pavel Chinezul, „Cavalerul negru”, vestit comite de Timișoara, călărînd în armură mai întunecată decît bezna nopții cu pletele spulberate de vînt, cu paloșu-i uriaș, pe a cărui gardă se încolăceau doi șerpi de argint. Va trage brazdă prin cei ce încăleau pămîntul sfînt al Transilvaniei. A biruit la Cîmpia Pîinii o armată de cinci ori mai numeroasă decît Români, pe care i-a condus la biruință.

N. GRIGORESCU : „Casa unde a fost luat prizonier OSMAN PAȘA de către colonelul Cerchez”

Așa s-a luptat furtunaticul Mihail la Călugăreni. Au împlinit vrea neamului. Urîndu-i lui Mircea, au împlinit-o, căci „Iubirea de moșie e un zid, care nu se înfiază de-a ta faimă Baiazid”.

Ștefan cel Mare îi oprește pe Turci în

haraci. Slăbite cele trei țări românești aleg rău, spre a scăpa, sărmanele de mai rău. „Muntenia, Moldova și Transilvania sînt trei cămări, bogate și veșnice ale Înaltei Porți”, spun hrisoavele osmanliilor.

litică este ajunsă la paroxism. Tarul Alexandru al II-lea declară la Livada în septembrie 1876: „războiul este inevitabil”. Primăvara ce-a urmat iernii anului 1876 aduce mari evenimente. Noi ne-am întors fața către soare-răsare. Dimi-

Iorga. Domnul Moldovei se va alipi Rusiei, urmîndu-l pe Tarul Petru I la 1711.

În calitate de ministru de externe al României, Kogălniceanu semnează la 4 aprilie 1877 la București convenția bilaterală româno-rusă. Convenea trecerea trupelor țării prin țară. Rusia se obligă a face să se respecte „drepturile politice ale statului român”.

După două zile, la 6 aprilie se decretează mobilizarea. România freamnă de entuziasm. Satele și orașele sînt în sărbătoare. Aderența maselor la război este totală. Țăranii speră că vor căpăta pămînt.

Ceasul istoriei a sunat. Chemarea patriei este ascultată. De la munte la mare, de pe plaiuri și cîmpii, din obcini și de pe văi, bărbații vin și îmbracă uniforma.

de către turci, notează Kogălniceanu la 1 mai. Puternice nave de război turcești își fac apariția pe Dunăre. Rezervindu-și „dreptul de a acționa” Osmanlii ne bombardează porturile.

Vasele românești „Ștefan cel Mare”, „Fulgerul”, „România” și „Rîndunica” deschid focul. Transformată în vedetă rapidă, șalupa „Rîndunica” torpilează — sub ochii lui Vereasceaghin — un puternic vas monitor. Maiorul Murgescu avînd doi locotenenți ruși la bord este citat prin ordin de zi de către Marele Cartier. „A dat probă în această împrejurare de mult curaj și sînge rece. A REPREZENTAT BINE ARMATA ROMÂNĂ”. (Documente privind Istoria României, vol. III, p. 499—500). Pe pieptul lui de viteaz strălucește Ordinul Sf. Ana.

Independența noastră națională este proclamată. O vom apăra. Nu avem arme. O pușcă la patru oameni. Austro-Ungaria ne oprește la graniță armamentul comandat peste hotare. Guvernul lansează un apel. Trei pătrimi din necesitățile armatei sînt acoperite prin subscripție publică.

Îndeplinindu-și în mod strălucit misiunea mobilizatoare, presa înaintată vestește chemarea patriei. Insuflețirea maselor aduce voluntari în rîndurile ostirii. Toți studenții mediciști sînt prezenți. Doctor Sergiu, Doctor Felix și Danielopol cer să fie înrolați alături de mici funcționari și intelectuali.

Răsunetul proclamării independenței la românii de peste munți a fost extraordinar (Sextil Pușcariu, *Răsunetul războiului pentru independență în Ardeal*, p. 189—220).

Pînă departe, în codrii întunecați ai Maramureșului și Bucovinei, tulnice sună prelung. Sosesc cete de moși. Sosesc grăniceri din Năsăudul părinților lui Coșbuc. Din legendarul ținut al Sucevei un grup de elevi de liceu a venit pe jos la București. Băieții cer să fie înrolați. Niciunul nu împlinise 16 ani. Contele Andrasi îi va cere înapoi, în numele guvernului austro-ungar.

Brașovul, Făgărașul, Săliște, Timișoara, Alba-Iulia, Clujul, Năsăudul își frîng piinea în două. Trimet totul în țară. „E PENTRU FRONT”.

Marele cartier rus se stabilește la Floiești. Tarul Alexandru al II-lea, însoțit de Marele Duce Nicolaie, sosește la București. Documentele recent descoperite în arhivele de la Bruxelles și Paris vădesc dorința țării de a decide pe prințul României să dea comanda trupelor sale Marelui Duce Nicolaie” (citat în eruditul articol semnat Gh. Ungureanu, *Analele Institutului de Studii Istorie*, nr. 2/1967).

La 20 august, peste trupul de unde al Dunării, în legănarea domoală a apelor, calcă cu pas cămpînt ostirea română. Trece peste podul de la Siliștioara. Trec călărașii. Trec curcanii și tunarii români. Trec senini, pătrunși de misiunea lor istorică. Fiecare lasă în urma lui un dor. Și nădejea de mai bine.

Oastea română pe întinderile Plevnei. Fasciol gigantic de voințe bărbătești, va inscrie pagini neperitoare în marea epopăe a vitejiei neamului.

Pe dealurile distribuite într-un amfiteatru de proporții vaste, Gazi Osman Pașa așteaptă. Viteazul comandă 50 000 de soldați. Sînt căliți, sînt excepțional dotați. Tunuri Krupp, puști englezești Peabody-Marting (Muzaffer Pacha, *Dăfense de Plevna, d'après les documents officiels et privés*, Paris, ed. Baudoin, 1889, p. XI).

Osman Pașa și oastea sa erau pătrunși

N. GRIGORESCU : „Trecerea trupelor române pe Dunăre la Corabia”

N. GRIGORESCU : „Trecerea Dunării”

un român devine pentru noi o problemă acută, o problemă de viață și moarte. Nu e nicidecum o ambiție bolnăvicioasă”, așa cum o califică tendențios și interesat presa engleză. Tensiunea po-

După cîteva zile, la 11 aprilie Nelidov, însărcinatul de afaceri al Rusiei la Constantinopol, anunță ruperea legăturilor cu Poarta. Rusia s-a angajat. A doua zi a început războiul. „Națiunea română nu mai poate conta decît pe ea însăși”. (D. A. Sturdza, p. 605).

Formații de baszubuci trec fluviu. Sînt sfîrșimăți. Oastea țării le înecă elanul în apele întunecate și veșnic călătoare ale Dunării.

Calafatul, Oltenița, Islazul, Bechetul și Corabia sînt bombardate.

Capitala țării este în fierbere. Opinia publică este pregătită. Presa ceruse încă de la 3 aprilie proclamarea independenței (N. Iorga *Războiul pentru independența României — Acțiuni diplomatice și stări de spirit*, București, 1927, p. 91).

La 4 mai Româniul va cere guvernului „independența absolută”.

În ziua de 9 mai 1877 o mare mulțime s-a adunat în jurul corpurilor legiuitoare. Cetățenii capitalei pătrund pe culorile și în incinta adunării. În aclamațiile tumultuoase ale mulțimii, Nicolae Flea interpelează guvernul, întrebînd „dacă s-au rupt relațiile cu Poarta” apoi, cu vocea de tunet, dominînd mulțimile, cere proclamarea independenței. Mihail Kogălniceanu dă răspunsul. „SINTEM O NAȚIUNE LIBERĂ ȘI INDEPENDENTĂ”. (Mon. Of., 1877, nr. 118 din 27 mai, p. 3452). O liniște adîncă ca în fața marilor minuni s-a lăsat peste adunare. Apoi în ovățile delirante ale mulțimii, C. A. Rosetti mărește și emoționat, proclamă România independentă.

Vladimir Hegel — profesorul lui Brăncuși la Școala de Belle arte din București — nemurește scena în altorelieful de pe soclul statuii marelui patriot. Întreaga adunare este covîrșită de solemnitatea momentului. Chipul țăranelui, privind în ochii lui C. A. Rosetti, exprimă bucuria fără margini a celor săraci și mulți.

de greua răspundere ce le apăsa pe umeri. Lucidul Said, intilul secretar al sultanului, îi avertizase la 14 iulie: „Țară este între viață și moarte”.

Ienicerii și spahii marelui musinum Mehmed Ali trebuia să mențină Plevna cu orice preț.

Am intrat în luptă cu pieptul gol. Eram acum stăpîni pe țara noastră, pe destinul nostru. Soarele dogorea pe cer. Tăcuți, cumpliți, cu miinile încleștate pe armă am atacat. La baionetă. A trebuit să trecem. Unde n-am putut, am dat cu patul armei. Am dat și am trecut. „Victorie sau moarte”, aceasta e lozinca. (Sextil Pușcariu, *Douăzeci de scrisori ale lui Moise Grozea din războiul de la 1877, Anuarul Institutului de istorie națională*, IV, 1927, p. 231).

După cel de-al patrulea atac, la cel de-al șaselea ceas al după-amiezii, regimentul 14 corabanilor împlintă drapelul tricolor pe fruntea crenelată a Griviței. 1 335 de ostași români au căzut cu fața la inamic. Cei mai mulți zimbeau. S-au stins ca străbunii lor, dacii, cu buzele din ce în ce mai palide, sub sărutarea de gheață a mioriticii mirese. S-au stins zimbind. Deasupra-le tricolorul românesc umple vastitatea cerului. Au căzut maiorul Soțu, căpitanul Valter Mărăciuanu și mulțimea mare de ostași. La 7 octombrie cade locotenentul Dumitru Lemnea la Grivița II.

Armatele ruso-române string Plevna într-un cerc de fier.

Gazi Osman Pașa s-a predat colonelului Cerchez la 28 noiembrie 1877, după ce încercase zadarnic să iasă din încercuire.

În cel de-al doilea ceas al după-amiezii regimentul 15 dorobanții pune primul piciorul în Plevna.

Cinstea ostașilor noștri! Opincarii au întins hora mare în fața Plevnei, peste care bărbăția lor așternuse lințoliul marilor tăcări.

S-au purtat dorobanții cu prizonierii turci ca niște adevărați frați. Au împărțit și țigara, și bucata de pine, și mînteanul în friguroasele nopți de iarnă. AU ÎMPLINIT NEDESMINȚITA LEGE A OMFENIEI ROMÂNEȘTI, ETHOS AL CUGETULUI CARPATIC. Îi cinstesc baladele Asiei Mici și Anatoliei, îi cîntă guzlarii și rapsozii Balcanilor.

Tratatul de pace „făcut la Berlin, în a treisprezecea zi a lunii Iulie 1878” proclamă solemn „înaltele părți contractante recunosc independența României” (Le traite adnoté et commenté par Brunswick Benoit, Ed. Plon, 1878 și exemplarul apărut la tipografia lui Th. Balassan la Iași, la 18 Iulie 1878).

Ne dădeau ceea ce de fapt ne luaserăm singuri.

Țăria lor se cheamă Patria. Așa au luptat sub Buerebista, Decebal, Ștefan și Mihail.

La lumina focurilor, sub geana ocrotitoare a pădurilor, la ceasurile de taină ale nopții, eroii descind din baladă.

Sînt prezenți în sufletul națiunii române în aspirațiile și năzuințele ei dintotdeauna.

Peste aproape șaptezeci de ani, avea să se declanșeze acea reacție de masă, ce a avut ca rezultat întoarcerea armelor împotriva fascismului. Victoria împotriva acestuia este victoria României împotriva forțelor opuse progresului. Era însăși biruința, dorința de libertate a unui popor, dorință care se simte în întreaga noastră istorie.

Politica înțeleaptă a partidului dă actualitatea un nou relief acestei năzuințe. Obișria ei se pierde undeva în timp, e o continuare într-un fel a unei tradiții demult statornicite. Liberă pe plan social intern România socialistă promovează în exterior relații de prietenie, bună vecinătate excluzîndu-se orice încercare de amestec în treburile interne ale altor state. Edificiile pe care le construiește un popor cer neapărat puțința de a se apleca stăruitor și în liniște asupra lor. Presti-

N. GRIGORESCU : „Garda națională la Nicopole”

giul de care se bucură țara noastră pe plan extern se datorește în mare parte și afirmării cu mîndrie a personalității unui popor preocupat să-și făurească cu propriile forțe rosturile sale.

Demnitatea națională, ce a necesitat atîtea jertfe de-a lungul timpului, își găsește astfel corolarul firesc, o intruchinare plină de noblețe și strălucire.

NICU FILIP GRIGORE POPA

M. Eminescu despre Independența României

În tot timpul evului mediu ca și în secolul 19, domniile cei mai străluciți ai poporului român, ca și tinăra diplomație din epoca modernă ilustrată atât de puternic de domniitorul Cuza, au militat în permanență pentru câștigarea independenței de stat. Geniulul poet român, Mihai Eminescu, într-o serie de articole publicate în 1880 în ziarul „Timpul”, analizează în mod magistral acest aspect. Nicolae Iorga, referindu-se la articolele poetului, scria că ele au izvorât „din căldura adevărată a unui suflet ce voia să facă bine neamului întreg, mai presus de clase și mai presus de hotare”. Astfel Eminescu scria „ar fi un act de adincă ingrăditudine către strămoșii noștri dacă ne-am închisuri că cu noi se începe lumea în genere și România îndeosebi, că numai noi am fost capabili a avea instinctul neafirmării, când la drept vorbind, n-am făcut decât a menținea cu mult mai mult ori mai puțin succesele ce au câștigat înaintașii”. Poetul, apoi, face referiri concrete scriind: „Și ce străluciți întru-adevăr, ce neamșmănt de mari sint reprezentanții din trecut ai neafirmării statelor române față cu epoca noastră? Oare Mircea I în cei 35 de ani, Ștefan cel Mare în cei 46 de ani ai domniilor lor, au avut o altă preocupare decât neafirmarea țării? Mircea I, acest prototip luminos și al artei războinice și al artei diplomatice la români, n-a gândit toată viața lui decât la menținerea neafirmării?”.

Eminescu dă dovadă de o cunoaștere erudită a trecutului istoric din sec. 15—16, când unele state mari sub pretextul luptei împotriva Imperiului Otoman voiau să ne ocupe. Astfel el scrie: „Făcut-au bine sau rău cei mai mari domni ai noștri, preferând o suprafață nominală turcească unei suprafații reale creștine? Realitatea a dovedit că era tot ce putea face mai bine. Toate, absolut toate statele dăunare au devenit pașalrici, marele rege al Ungariei a fost de asemenea pașalic, la sfârșit de ani. Polonia a fost împărțită și numai este astăzi, pe când vechile noastre tratate, învățate cu litera mari și băjoase pe piele de vișel, au fost pînă ieri izvorul neafirmării reale, izvorul din care au decurs cele succesive de emancipare de sub domnia turcească”. Turcia și marile puteri caută să încalce aceste tratate, și de aceea se răscăla Tudor Vladimirescu, arată Eminescu, care „...se bazează pe ele cînd cere de la Poartă, reintroducerea domniei

este un copil găsit, fără căpății și fără antecedente, ci un prinț care dormea cu sceptrul și coroana alături. Neafirmarea noastră a fost pururea reală ca drept pururea în vigoare, ca fapt știut din cînd în cînd, nu prin alt drept, ci prin excese și abuzuri de putere ale turcilor, și dacă ea a fost întinsecă curs de o sută de ani prin postomonia tanarității, tradiția ei și încercările ei de a o

Stema Valahiei

restitul n-au încetat nicicînd, iar cu seamă secolul nostru a fost bogat în succese pe terenul acesta”.

Marele poet insistă asupra anului 1848 și a domniei lui Cuza, unde are aprecieri deosebite de calde și pe care ne permitem să le reproducem: „Aceleași tendințe se ivesc cu mai multă putere în mișcarea din 1848 și culminează în 1859 prin alegerea lui Vodă-Cuza. Purtat de o mișcare de-a dreptul entuziastă, Cuza-Vodă a devenit el însuși principalul purtător al politicii exterioare, al politicii neafirmării, avînd cea mai credincioasă și neobosită mină de ajutor în C. Negri”. Eminescu se referă la Negri deoarece era agentul nostru diplomatic acreditat la C-pol în această perioadă. Eminescu trece în revistă toate succesele diplomației românești în timpul domniei lui Cuza, succese care arătau că raporturile româno-turce au îmbrăcat noi aspecte, care indicau în mod limpede apropiatul sfîrșit al dominației Imperiului Otoman în Principatele Române. Eminescu arată astfel: „Toate atribuțiile unei neafirmări reale s-au câștigat de către Vodă-Cuza, excepțînd firma acestei realități. În fapt, jurisdicția consulară și-a pierdut terenul sub domnia lui, secularizarea averilor închinăte, s-a înființat o armată relativ numeroasă și complexă, s-a proclamat neafirmarea bisericii naționale... vechi consuli generali deveni, deși nu prin titulatură, miniștri diplomatici, relațiunile erau încredințate unui ministru al afacerilor externe în regulă, încît întregul aparat al unei depline suveranități interne și externe nu-l lipsea decât numele propriu ce părea a lipsi din dicționarul apusului european”.

Independența României n-a fost obținută prin mărinimia marilor puteri, ci pe cîmpul de luptă, prin jertfele de sînge al ostașilor români. În fața acestei situații areopagul marilor puteri a fost nevoit să cedeze.

Prof. dr. NICOLAE CIACHIR

Stema Moldovei

naționale și divanurile ad-hoc, căci n-a găsit alte arme mai puternice, înaintea areopagului Europei decât toate acestea”.

Deci proclamarea independenței de stat, din 9 mai 1877, și participarea armatei române pentru ratificarea acestui act, au fost actul final al acestor acțiuni. În acest sens Eminescu scria: „Așa dar independența, precum o numim astăzi, nu

Că Tiganiada nu s-a bucurat de circulația corespunzătoare; că numai antologia n-au ocrotit; că ea păstrînd în constință cititorului la o vreme cînd el, adolescent fiind, e incapabil să emită sau recepteze aprecieri asupra valorii ei reale (și faptul se reeditează cu fiecare generație, parcurgerea fragmentată a epopeii provoacă ororare, mai la-năuntru fiind proza abil versificată a lui V. Alecsandri); că Tiganiada a rămas doar un act de cultură consemnat erudit de la catedră ori în edițiile puține la număr și repede date uitării; toate aceste se trage din trist experimentul de fapt: momentul așezării monumentalei scrieri și cel al apariției sale. În Epigonii Eminescu omitea numele lui Budai-Deleanu. Încă necentralizată, cultura românească punea la dispoziția poetului o sumă deloc importantă de fapte poetice autohtone. De aceea nici nu putem săi care ar fi fost evoluția limbii române dacă întemeietorii ei ar fi asimilat experiența antecesorului său necunoscut. Cînd Tiganiada apărea pentru întâia dată în lumea literară și gândirii literare se cristalizaseră într-o direcție care făcu abstracție de una din cele mai largi respirații din istoria literelor române. Și astfel destinul lui Deleanu a fost al singurătății și nerecunoașterii, mai ales în privința de vicisitudinile intrupate în chipul maleficului episcop Bob, izolare în planul artelor — și aceasta din urmă cu răstîrgeri, nu din cele mai dorite, asupra climatului culturii naționale.

Ca și cum s-ar fi anticipat profilul în posteritate, Ion Budai-Deleanu se comentează singur. Nimic mai în firea lucrurilor; nici n-ar fi avut cine. Și, drept judecînd, despre Tiganiada nimeni nu s-a exprimat mai consistent, mai obiectiv și mai necruțător decît însuși autorul.

Divina Comedie are la subsolul fiecărei pagini intervenții care au angajat eforturile de cercetare fără precedent. Fiecare comentator a avut în vedere crearea unei punți de întindere între propriul epocă și cea a lui Deleanu. Cu fiecare din el trilogia politico-mistică s-a reactualizat, beneficiind de o repetată schimbare la față; grefele comentatorilor au crescut odată cu trunchiul Divinei și trunchiul a fost ferit de imbrăcîntări și de un din explicativele viabilității operei italianului. Revenind, ca și cum Deleanu ar fi avut previziunea destinului Tiganiadei, ca și cum ar fi știut că ea va deveni, în literatură, o zonă rămasă în suspensie, fără urmași și fără drept de regenerare, a procedat metodic la un comentariu definitiv. Gestul n-are nimic a face cu narcisismul. Și nici nu ne putem asocia părerii după care comentariile nu ar fi altceva decît un act de adiacență, strict științific.

Tiganiada nu s-a bucurat de fel numărul paginilor imediat conjuncturale. Dacă ar fi intenționat să creeze cu orice preț sub zodia criticului, Deleanu s-ar fi menținut prudent în limitele alegorice sale. Căci, la ce bun e delectarea a unei enigme propuse, și așa doar celor cu urechi de auzit? Astfel, însemnările de la subsol ne-ar apare ca un enorm sens, un prejudiciu adus speciei sub care se angajează poetul. Sătră e oricum evidentă în chiar conținutul poemului și atunci, în afara de notele istorice, politice, filozofice, unde am afla justificarea necesității eforturilor de lămurire a textului? Mai ales că și amintirile note sint contaminate de duhul ironiei, omniprezent. Pe masa de lucru a poetului au stat dîtîile comentate ale Bibliei și ale altor opere ca Divina Comedie. Exegeza asupra lor, dusă deseori peste marginea utilității, a devenit obiectul parodiei lui Deleanu. Persiflînd comentarii de tinută academică, el împinge nota de subsol de la uitarea treptată a scopului ei inițial pînă la divagație — și asta, cu cel mai nevinovat aer cu puțință. Am spus mai sus: obiectiv, necruțător. Dar nici odată instrînat de materia poemului nici odată uitat de detasarea de aceasta pentru ca însemnările să se transforme într-o greu de parcurs și sobră savanterie. Universul Tiganiadei este prelungit în sfera „lămuriri aminte” și pentru că funcționalitatea lor e ironizată de înșelăciunile, ele pătrund în cadrul științific trece în zona artisticului, căpătînd o autonomie mai mult decît relativă. Desigur, monologul asupra creației sale și dublat de o nevoie cronică de comunicare, poetul s-a convins că îndrăznește să întreprindere va trebui să fie supusă

unei judecăți de valoare care să polarizeze atenția unui sobor complicit de capete; mai mult sau mai puțin lămurite. Deleanu și-a asumat răspunderea și, sprijinit de o tuburătoare capacitate de diversificare, transformă comentariile într-un sustinut pseudo-dialog platonice pe temă dată: Mitru Perș, Ștefan Iliuțiu, Onochealos, Musochealos, Filologos, Criticos, Idoiteianul, Eruđitian, Micromegeas, Adevărovici, Popa Nătoroi ș.a. — savanți, iubitori de artă, oameni simpli și cu judecăți sănătoșă, clerici de toată mîna, lectori de rea credință, mai catolici decît papa, liberi cugetători, inoportuni prin vocație, nemulțumiți, suficienți și mulți alții, ninstul, ca și la Caragiale, după particularitățile spirituale, caracterologice ori sociale care le dă dreptul reprezentanță — participă la desfășurarea acțiunii poematice. Iar participarea lor, prin excelență afectivă, repetată în perspectiva acelușăi umori, le conferă profil uman și chiar mai mult decît un început de sulfare dramatică.

Cușul pentru situația absurdă (se poate vorbi, la Deleanu, despre absurdul desicins din modul parodic), pentru risul rebelaisian izbucnit la descoperirea derizoriului după ce cititorului i se oferă suprapunerile de aparente acțiuni însemnate de pretulidendi; cearta și bătaia călugărilor la năucirea ființei de sex opus — scena, de un realism covrșitor, ne indică în Deleanu un vizual înclinat spre desenul grotesc — sint vizu disputate.

Idoiteianul: — Pagubă a doar s-a uitat pînă la Gherontie a o bogoslov (pe față n.n.).

(un inoportun): — Sau să o fi stropit cu apă sfințită.

Părintele Desidemesoncu: — De-aici s-arată că alcătuitorul acestor stihuri au fost, fără credință și doară vere un calvin.

(aceșă inoportun, desigur): — Bine zice și la seama acest cuvios păinte, căci cum poate el să vorbească așa de călugări?

Onochealos: — Doar dacă așa s-au întîmpat și așa au aflat scris; apoi ce este el de vină? etc. etc.

Eliziumile în epica propriu-zisă a poemului sint rezolvate la subsolul paginilor. De asemenea — tot ce nu a încăput în spațiul îngust al probei prozodice prin care Deleanu își trece opera. Uneori rima și ritmul îl impun cuvintul rar ori impropriu. Scriitorul își ia în deridere propriile neputințe și fără s-o recunoască direct, se lansează în mici și nevinovate acte de diversivare. Cu cît stîngăria e mai vizibilă cu atît comentariile sint mai aprinse. Și pentru că totul se petrece cu buna știință a poetului, subterfugile sale intră în salvarea de penibil devin certe modalități de obținere a comicului. Explicativele evidente și fără doar și poate umoarea poetului. Apellînd la citate și „despăciuniri” imaginate, Filologos sau Eruđitian lămuresc cu o rigoare de-a dreptul

conternanță, locurile comune în vocabularul de toate zilele țării răsărită fața de bancuvintile clericale: „Știu că acesta nu-i întreg; eu însuș am cerșetat la izvodul, dar n-am aflat altă față, în loc de două silabe numa doo puncturi. Înșă stihul de să va citi cum zace, nu are nici un întăies, căci ce va să zică? venitî curînd — în pică? Trebuie dar să fi fost acolo un cuvînt care au legat aceste doo cuvinte. Cu adevărat că să vede acolo o răsărit, dar cum s-ar putea împlini aceasta este întrebarea. S-află la izvod de o parte la margine însemnat în pică: stihul părinte Tălașu adevă că lui i se pare că acolo de bună sama au fost un cuvînt prost și de rușine, care cetîndu-l doară vere un evlavnic părinte călugăr l-au sters, ca să nu fie cuviva de scandală; iar după lungă baterie de cap și desputăciune, înșă într-acest chip: „S-arată dar lămurit că n-au putut fi alt cuvînt numai cel prost țărănesc f...l, din pricină că cetînd stihul cu acest cuvînt are înțălesul întreg. Apoi arată vederat și silabele ce pînă la denar și denar, i care nu să lovesc cu alt cuvînt” (Filologos).

Sint explicativi, multe la număr în adevăr, cu scop științific și ele își păstrează și astăzi, intactă, valabilitatea. Dar notele de acest specific nu sint scilicitoare. Chiar și atunci cînd conținutul poemului dă naștere unei acerbe polemici ca aceea despre cea mai salutară formă de guvernămint, un bun simț înnăscut al proporțiilor îl determină pe Deleanu la introducerea în dialog a vorbeli de duh capabilă să inoculeze culoare și ritm actului, în fond, de familiarizare cu ideile vehiculate în vremea luminilor. În superstiție, ca și alți poeți români de mai tîrziu, Deleanu află una din rădăcinile metafizice și el o folosește, în consecință, intenționînd atingerea poeziei majore; și de fiecare dată, la subsolul paginii se iscă o adevărată ceartă de principii, poetul fiind rînd pe rînd acuzat ori ridicat deasupra pîcătoșiei de toate zilele. Deleanu era, credem, înarmat cu știința faptului după care un obiect își schimbă înfățișarea în funcție de ochiul subiectului.

El împede că Deleanu a purces la crearea Tiganiadei, amintindu-și de Tassoni, Ariosto, Pope, Voltaire. După cum e limpede că La Secchia rapita, Orlando Furioso, Dunciada ori La Pucelle sint într-ătit de dependente de modelele lor persiflate încît, fără ele, valoarea lor artistică ar scădea considerabil. Deleanu le-a cunoscut, a crezut chiar în influența lor asupra Tiganiadei, dar, intrînd pe un fond românesc fertilitățile renascentismului și iluminismului în egală măsură s-a eliberat de tutuța cu aceeași violență cu care Cervantes își îndepărta obiectul tragiciei sale parodii. O confirmă cu prisosință existența acelor comentarii care-l apropie, chiar și numai prin gest, de crinencul absurd profetat de Urmuz, sau de delirul științific al comentariilor lui Poe la propriile nuvele.

MIRCEA CIOBANU

Evangelhial moldovenesc (1487)

Abonații la „Magazinul istoric pentru Dacia”

Problema abonaților unei publicații, a prenumeranților cum li se spunea altădată, rămîne de cele mai multe ori una de perspectivă a veniturilor asigurate. Însă pentru periodicele de însemnătate reprezentă și un documentar statistic, altelei de resort biografic sau cultural asupra interesului ce periodicul în speță l-a trezit între contemporani. Atari evidente sînd în coordonatele lor personalități, preocupări, preferințe, extensiuni, raza circulației, contribuind la fixarea profilului spiritual al generației respective într-un timp în care tirajele publicațiilor erau mici, oficiile de librărie restrînse, circulația imprimătorilor — în lipsa librăriilor — nefăcîndu-se decît prin cele portorii ocazionale, de cele mai multe ori, benevoli, într-o vreme cînd nici vorbă nu putea fi de o politică organizată a difuzării culturii. Registrele de abonați pot servi, prin urmare, ca surse informative de sugestivă importanță economică, istorică, istoric-literară, profesională, culturală, politică, bibliologică.

Vom privi din acest punct de vedere registrul de Abonați la „Magazinul istoric pentru Dacia” (tomurile II, III, IV, V) publicate fiecare în cîte 6 numere (1845—1847), așa etichetat de Tomul I, în cîte 6 numere, și în cîte 6 numere, cu un număr în alt loc mare bibliografic de abonați, din Biblioteca Academiei R.S.R., material provenit din muzeul ce-și încorporează în București conținutul polihistoric Al. Papazoglu și ale cărui colecții valoroase de cărți, manuscrise, hărți și stampe s-au păstrat pînă în zilele noastre, intrate în alte fonduri. Apariția Magazinului istoric folosese experiența Arhivei românești din 1840—1845 și a Letopisetelor Tării Moldovei, pe care Kogălniceanu începuse, în acest an 1845, să le tipărească prin Tomul II. În registrul inventar rubricile evidentelor abonaților la Magazinul istoric pentru Dacia sint trase deosebit de a două pagini (2—3, 4—5, 6—7 etc) și se succed astfel:

d, e, f, g, h, i. — No. 1, No. 2, No. 3, No. 4, No. 5, No. 6 (= „evidența distribuiri fasciculelor apărute”);
j. — „Piață” (= certificarea achitării abonamentelor și cîteodată, numele încasatorului).
Este clar că abonarea s-a perceput nu anual, ci pe toamuri, care apar după cum urmează: tom. I în 1845, tom. II în 1846, tom. III tot în 1846, tom. IV în 1847, tom. V fasciculele 1—3 în 1847 și fasciculele 4—6 în 1848, pînă-n preajma Revoluției.
Din registrul menționat rezultă cîfrin următoarea fluctuație:

- la tom. II: 320 abonați;
- la tom. III: 301 abonați;
- la tom. IV: 230 abonați;
- la tom. V: 201 abonați;

ceea ce înscris o curbă de descrescere, explicabilă prin plecarea lui Bălăcescu la Paris în 1846 și prin refuzul abonamentelor de sprijin din partea demnitarilor timpului, certă cu preocupările de cultură și, pe deasupra, dîndu-și seama că Magazinul istoric servea tezele de clasă ale „Asociației literare”, îndreptate împotriva lor. După cum se știe, „Asociația”, din care făceau parte redactorii publicației și mare parte dintre abonați, era suspecată și notele informative ale prefectului de poliție Ion Manu către Bibescu sint concludente.

Abonații (celor mai mult li se indică în paranteză, adresa) care au primit Tomul II sint următorii: domnitorul George Bibescu, vornicul G. Stîrbei, logofătul Manoil Bălăeanu, logofătul Manoil Florescu, maiorul Ioan Florescu, vornicul Grigorie Cantacuzino, logofătul Costache Filipescu (loc. Episcopiea Rîmniceului), logofătul Ioan Cîmpineanu, logofătul Iancu Manu, I. A. Filipescu (15 abonamente), adjunctul domnesc C. A. Vilara (12 abonamente), logofătul Costache Cantacuzino, aga Iancu Bălăceanu, vornicul Iancu Văcărescu (supt Mitropolie), logofătul Costache Herescu, logofătul Iordache Florescu, maiorul Vlădoianu (3 abonamente), aga Iordache Deduțescu Prjol (îngă Postă), Alecsandru Lens, aga Scarlat Bărcănescu, elevul

lui Gheorghe Lazăr, graful Iancu Rosset (Podul Mogosoaiei, îngă Șivoi), graful Scarlat Roset, Alecu Zane (casele lui Serafim), Ștefan Goleșcu (15 abonamente, Podul Mogosoaiei, casele Clinceanului), Luca Elefterescu, Radu Goleșcu (3 abonamente), Nicolae Goleșcu (15 abonamente, casele Merșescului), Mihail Bîțoveanu (3 abonamente, Tribunalul Ilfov), Tache Goleșcu (2 abonamente), C. N. Bărlou (5 abonamente), maiorul I. Burchi (2 abonamente), G. Vlădoianu, C. Bălăcescu (Podul Mogosoaiei), D. Cariașgi, Andrei Nestor (Casele banului Filipescu), D. Catov (2 abonamente, Consulatul rusesc), Theodor Lapati și Corneliu Lapati (Podul Mogosoaiei, casele Cucubei), Garabet Bucliu (Hanul lui Serafim), I. Răduceanu Burdeanu (idem), Costache Vasilescu (Episcopiea Rîmniceului), Ioan Bonescu (idem), Petrance Popescu (idem), sârdeșăra Ana Ipătescu (Mahalaua Crețulescului), I. Nițescu (la Casarmă), D. Nițescu (idem), Veniamin Dabija (idem), Matache Ionescu (idem), M. Caravatache (idem), pitarul G. Nițescu (idem), paharnicul Ion Prejbeanu (idem), Costache Nicolaidis (peste drum de Marcovici), Iorgu Văcărescu (Mahalaua Sf. Sava), Ioan Niculescu (la Visterie), G. Lehtiu, Matei Prejbeanu (idem), Costache Văleanu (Visterie), Ioan Bîlculescu (Visterie), Vasilache Cutzarida, N. Manolescu (Divanul civil), D. Boiaruol (idem), clucerul C. Steriad (Vornice), pitarul Alecu Anghelăeanu (idem), V. Paapa (Vornicea mare), P. Nemisor (idem), C. Pencovici (idem), A. Lorenți (2 abonamente, idem), C. Perdicaru (idem), N. Perșiceanu (idem), paharnicul Pavel Macedonschi (Secretariat), paharnicul C. Algiu (idem), G. Giuvăra (idem), Matei Conțescu (idem), A. M. Florescu (2 abonamente), Ștefan Neagoe (idem), Șimon Marcovici (idem), Scarlat Gernogiu (idem), cumnatul lui Bălăcescu A. Gărdescu (Mahalaua Stejarului), Grigore I. Pălăceanu (mahalaua Sf. Ioan nou), George Baldivin (Mahalaua Amza), Costache Fre (mahalaua Biserica Ieni), G. Moscu (mahalaua Biserica Ieni), I. Cologiu (mahalaua Ceașca David), praporicul Pencovici (Ulita Gorgan), M. Costinescu (mahalaua, parucicul Hristoi parucul Bălă-

lea Udricani, îngă biserică), D. Popescu (mahalaua Mihai Vodă), maiorul Mitropolie (Podul Mogosoaiei), ierodiaconul Iordache Voinescu (idem), parucicul Burchi (idem), praporicul Mavrocordat (idem), iuncărul Școaleanu (idem), iuncărul Munteanu (idem), pictorul George Tătarescu (Podul Tirgului d' afară), Fashale Savopol (mahalaua Neguțitorilor), Spirache Iatro-pol (idem), D. Nic. Apolonie (mahalaua Vergului), prof. Zoltu (idem), Pavel Coadă (Stela), vornicul N. Băleanu (Podul Colții), C. Fundăteanu (idem), juristul Atanasie Urianu (idem), Ștefan Turnavîu (Curtea apelativă), Costache Comănescu (idem), pitarul Costache Roată (Divanul civil, secția I), părintele Ioaniche Di-deșteanu (10 abonamente la Mitropolie), eclesiarul Nichifor Comănescu (5 abonamente, idem), iconomul Isăia (idem), arhimandritul Eufrosin Poteca (idem), pitarul Iorgu Cîmpulungeanu (idem), pitarul Sache Episcopescu (idem), N. Benescu (idem), G. Ioanides (17 abonamente, mahalaua Biserica sârăcă, supl. Mitropolie), Alecu Șă-nescu, fiul stolicului Enache (Ulita Filaretului), părintele profesor Dionisie (2 abonamente, idem), pitarul Ion Popescu (idem), Anton Teodoridis (idem), V. Costafior (mahalaua Sf. Ecaterina), Hristodor Furcă (mahalaua Ștobozia, din Sf. Spiridon), Ioan Bozlanu (la Control), Antonie Guțu (Departamentul Dreptății), Alecu Guță (idem), Andrei Veluda (idem), C. Ștefanopole (idem), parucicul Ioan Gheată (Ulita nemțească), ierodiaconul Iosif Naniescu (2 abonamente, idem), ierodiaconul Meletie, părintele Ambrosie Iconom (idem), Vasilă Caloianu (idem), C. Iorgulescu (idem), C. Boronescu (Ulita Colții), C. N. Rîmniceanu (idem), logofătul C. Belu (Podul calicilor), C. Fălcioianu (idem), logofătul Iordache Ciupăgea (mahalaua Dobrotessa, Văpșeaua albastră), Ștefan Mihailo (Hanul Papazoglu), Ștefan Dim. Engurii (idem), M. Papazoglu (mahalaua Popa Rusu), căpitănelul Cozacovici (mahalaua Izvorul), librarul Romanov (10 abonamente), Biserica Ieni), I. Cologiu (mahalaua Ceașca David), Gheica (2 abonamente), Casele lui Meitan) căpitănelul Pleșoiu, parucicul Hristoi parucul Bălă-

escu, A. Baronschi, Costache Adam, vechiul Mitropolie (Podul Mogosoaiei), maiorul Lăcăteșanu (idem), ierodiaconul Ioan Carp (Sărindar), M. Marghiloman (Batjife), C. Mateescu (2 abonamente, la Vilara), Andrei Danilov Voinovici (mahalaua Popescu), praporicul Dragomirescu (Văpșeaua albastră), protopsaltul Ioan Călărășeanu (Doamna Bălăsa), egumenul Glăvanu (Podul Colții), ierodiaconul Nichifor Enulescu (Mitropolie), Teodor Manu (idem), Gr. Filitis (de la Consulatul grecesc, peste drum), aga Cosache A. Crețulescu (mahalaua Neguțitorilor), cămănarul Mihalache Arvan (Mahalaua Bălăsa), Iie Amfifrescu (Sf. Gheorghe nou), Gheorghe Iliadis (Sf. Nicolae din Selari), Gheorghe Popovici (idem), Ioan Gheorghiu (idem), D. Pascale (Sf. Gheorghe vechi), Grigore Arghiropl (Biserica Amzi), Ștefan Iliuțiu, Barbu sin Ioan (Hanul lui Nacu Nicolae (Lipsca)), Teodor Gheorghiu (idem), Hristea Dumitru Teodor (idem), Mosoiu, Dimitrie Solacolu (la Hanul Papazoglu), Sf. Episcopie Rîmniceului (Podul Mogosoaiei, 2 abonamente), N. I. Lăhăvar (idem), pitarul Costache Școrțeanu (idem), clucerul Enache Arlon (idem), Alexandru Odobescu (Curtea vechi), Costache Mustacov (idem), Gr. Pashal, pitarul Iancu Nisipeanu, Stamat Popa Teodosiu (mahalaua Sf. Nicolae), Iordache Petcovici (mahalaua Sf. Nicolae Selari), Nicolae Hristo (idem), Dimitrie Anghelovici (idem), Manoil Popovici (idem), Dimitrie D. Cologiu (Udricani), pitarul Scarlăteșcu (idem), Zamfir Nicolau (mahalaua Ștobozia, din Sf. Spiridon), Hanul lui Zamfir, stolicul Pană Buescu, Pashale Duda, Mihail Stănoianu (2 abonamente), S. Soimescu (la Coltea), paharnicul Constantin Florescu (în fata Postii românești), Costache Cornescu (îngă Postă), N. I. Lăhăvar (idem), pitarul Costache Școrțeanu (idem), la Sf. Iile), Spiridon Baroi (Hanul lui Manu, Nr. 25), ofiter D. Zăgănescu (Comisia de negru), parucicul Racovicianu (mahalaua Vergului), vornicul Ioan Bălăceanu (Podul Mogosoaiei), Alecu Sechelari (mahalaua Radu Vodă), I. Baldivin (mahalaua Amzi), serdarul Grigorie Scarlat Grădășteanu (Podul Mogosoaiei, îngă

Ștîrbei), Scarlat Cost. Niculescu (Podul Colții), profesorul Ioan Crodia (Podul Mogosoaiei, la Cîmpineanu), maiorul I. Voinescu, pitarul Petrance Zotoveanu (mahalaua Lucaci, îngă biserică), Eugenie Predecu, pitarul Petrance Petrescu, Ion Conțescu, pitarul Urlăteanu (îngă Podul Colții), I. G. Florescu; profesorul Ferekidji (Batjife), parucicul Sămășescu, casierul Focului I. (la Casarmă), Ghiță Andreescu (mahalaua Mihai Vodă); parucicul Iancu Vrana (îngă cofetarul Profir, din dărătul Școalei, îngă profesor Ioanid, clucerul Ionită Budisteanu, în dosul casei lui Ștîrbei), serdarul Alecu Budisteanu (idem, la Cismigiu).
Lipsește numele abonaților pe anul I. Răspîndirea Magazinului istoric pentru Dacia s-a făcut în om în om, prin cunoscuți, pe liste de buzunar sau prin mijlocul colportorilor. „Asociația literară”? Să nu se fi trînut în 1845 nici o evidență? Greu de răspuns.
Oricum cu abonarea s-a preocupat la început și efectiv pînă la plecarea din țară a lui Nicolae Bălăcescu, care și fi fost inspiratorul și realizatorul principal al celebrului Magazin istoric. Multe coloane din manuscrisul condiția la care ne referim specifică: „Piață Bălăcescului”.
Denumirea registrului de abonați, poate făcut de Laurian, prezintă și o serie de stergeți din evidență a abonaților plecați la studii peste hotare a celor ce nu-și onoraseră abonamentele, deși primiseră publicația, și a celor ce-o refuzau.
Denumirea vremii n-au sprijinit nici el Magazinul istoric pentru Dacia. De la chiar sfîrșitul an. II domnitorul Bibescu își retrage abonamentele, la fel fac Vilara, ministru de interne, și numeroși înalți dregători.
De acțiunile documentar că în afara postului Iancu Văcărescu, care ca presedinte al „Asociației literare”, ajutase pe Bălăcescu la plecarea la Paris în 1846, pe tabelul contabilăesc al abonaților la Magazin se întinesc proși militanți de cultură progrese și ai vremii: poeți Cesar Bollic, Grigore Alexandrescu, cuprînsi scripătescu anul IV, fabulistul Costache Bălăcescu; pictorii revoluționarii Barbu

Iscovescu (an. V) și G. Tăttărescu I profesorii Eufrosin Poteca, Dionisie Romanu, d. Hill, V. Maiorescu, Răducan Bordenau; tînarul jurist Anastasie Urianu; ofițeri care vor sprijini armat mișcarea de la 1848: căpitănelul Pleșoianu, D. Zăgănescu, Radu Goleșcu, parucicul Al. Hristoi ș.a.; doctorii N. Kretzulescu și Făcurea, cumnatul lui Bălăcescu, librarul Romanov I, viitorii colaboratori de propagandă: Ștefan Turnavîu, Nic. Apolonie, Miltiade Costiescu, D. Simionide, Ștefan Neagoe, ierod. Meletie, C. Romanescu, S. Neșior, popa Ambrosie, popa Neagu, Benescu și alții, trunșăi însuși ai revoluției din Tara Românească: frații și verii Golești, Florești, C. Filipescu, Alecu Racovită, Alecu Zane, Ion Bălăceanu, G. Nițescu și mulți alții.
Desi numai de 12 ani în 1846, Alexandru Odobescu alătură numele lui printre abonați, toame al lecturii preferate din cronică și din inscripțiile arheologice ale patriei, în care el se va adînci ca scriitor și ca om de știință mai tîrziu. E, totodată, menționea cea mai veche a legăturilor sale cu Bălăcescu, care, peste cinci ani, avea să-i patroneze apariția înfiului articol. În Istoria Tării Românești de cînd au descălecat Români de Radu Popescu, publicată de Bălăcescu în Magazin istoric pentru Dacia, IV (1847) p. 243 ș.a. și în Istoria domnitorului Tării Românești în același „magazin” A. (1845), p. 111, s.u., letopisetul cîntăcuzinesc, viitorul novelist înfiinea naratiile cronicești asupra domniilor lui Mihnea Vodă cel Rău și a Doamnei Chiajna, din care aveau să dospescă în 1857 și în 1860 cele două „scene istorice”, iar inscripțiile arheologice comunicate de Laurian îl introduceau cu strămoșești îmberii spre cunoașterea anticității țării. Nu lipsește din catafagrafa de mai sus nici scrierile de cultură, eroica zdrobiri încercării contrarrevoluționare din 19 iunie 1848 dovadă bibliografică a înteruptului ei pentru scrierile ce narau luptele poporului român pentru eliberarea socială și națională.

AUGUSTIN Z. N. POP

Muzica patriotică la 1877

Între altele momente, între altele
lupte și biruințe cîte s-au succedat
în istoria națională, războiul pentru
neafirmare de la 1877 s-a păstrat în
conștiințele generațiilor, cu o puter-
nică acuitate, fiind legat de înfrin-
gerea marilor năzuințe ce îndelung ră-
sunaseră idealizate, încrustate în cin-
tece, legende și doine. În balade
populare, purtînd sigiliul caracterului,
originalității, spiritualității românești.
Aceste dorințe și idealuri de liber-
tate, chiar în momente de grea cum-
pănă, au trezit în popor energii inno-
bilatoare (prin care și le-a putut face
cîntate fie în „ziceri” halduești,
în balade eroice de o finețe artis-
tică neobișnuită, exprimînd o vîta-
litate și un optimism de nezdrun-
cinat, fie în adevărate cîntece de
masă, marșuri și imnuri mobiliza-
toare devenite simboluri ale unității
și libertății naționale. Fiecare act
istoric măret și-a avut cîntările lui,
versurile și melodile lui, care au re-
flectat entuziasmul și tensiunea gloriei,
durerea înfrîngerii și-a revoltei. Un
fapt de imens curaj și demnitate al
poporului român, cum a fost acela al
declarației independente naționale la
1877, smulgîndu-se dintr-un impot-
tăruia îi rămăsese tribut ar secole de-a
rîndul de după Mircea cel Bătrîn și
Stefan cel Mare nu putea decît să
ridice poporul la trăiri sublime. Se
știe că aceste trăiri au fost pregătite
psihologic de o istorie întreagă. Fol-
clorul eroic reflectă cea mai îndepăr-
tată și epopeică mărturie a luptelor
duse, terminate uneori prin înfrin-
geri, totdeauna însă cu convingerea
victoriei finale, care întărea, tonifica,
îndrîjea conștiințele. Acțiunile re-des-
teptării naționale de la 1848 la Iași,
București și în centrele transilvănene
pot fi considerate prime afirmări mo-
derne ale asaltului sublim către li-
bertate. Momentul unirii de la 1859 re-
prezintă pasul hotărîtor al acestei re-
desteptări către măreția înfăptuirilor
anilor 1877-78.

Ar fi o problemă foarte interesantă
de istorie a muzicii românești, încerc-
area de a inventaria cu cît mai multă
exactitate, cîntecele, marșurile de
masă și militare, care au pregătît psi-
hologic poporul, care l-au încălzit în
lupte și care l-au menținut viu pu-
ternic patriotism în condițiile cele
mai aspre ale războiului.

Din ceea ce s-a cîntat atunci cu cea
mai mare frecvență poate fi enumera-
tă o întreagă serie de piese devenite
cu totul populare, uneori pierzîndu-se
numele celor ce le-au creat. Se știe
astfel că s-a cîntat intens, marșul
„Deșteaptă-te, române”, din somnul
cel de moarte în care te-ai dînăra /
barbarii de tirani”... scris la 1848, de
ardelenii Andrei și Iacob Mureșianu,
după cum înflăcăra un alt marș din
timpul revoluției: „Astăzi, fraților
români / Ne vedem și noi stăpîni /
Pe ale noastre vechi moși / Ce erau
mai mult pustii”.

S-a cîntat desigur „Hora unirii”,
care devenise un bun al glasului
popular la 1859. O contribuție fru-
moasă au adus încă în epoca de pre-
gătire a războiului, cîțiva muzicieri
bucovineni al căror nume merită să
fie amintit. Așa a fost profesorul de
muzică de la liceul din Suceava, Ste-
fan Nosihevici care în 1869 a scris
marșul ostășesc a cărui melodie a ră-
mas populară: „Drum bun, drum
bun, / Toba bate, / Drum bun, brav
român, Ura!” / Cu sacul, cu gloanțe-n
spate / Cu armele-n mîini...” Un altul
tot în același an, Isidor Vorobchievici,
a compus și publicat cîntecul intitulat
„Arcașul lui Ștefan cel Mare”, — care
de asemenea s-a cîntat mult timp.
Pe versurile cunoscutului poet buco-
vinean I. Bumbac, intitulat „Cîntec
ostășesc”. „Sînt fecior zăvăru, / Fe-
cior de munte”, a fost scrisă o me-
lodie vioacă. Cu prilejul „Serbării de
la Putna” din 1870 unde se adunaseră
români de pretutindeni ca să aniver-
seze 400 de ani de la zidirea minăstirii
de către Ștefan cel Mare (în aug. 1469),
s-au cîntat alte cîntece de alai patrio-
tism, care au intrat în comora muzi-
cală a războiului pentru neafirmare. S-a
intonat atunci spre exemplu, imnul
scris de V. Alexandri cu melodia de A.
Flechtenmacher, care începea cu ver-
surile: „Etern A-tot-puternic, o, crea-
tor sublim, / Tu, care tîi la capăt
pe Ștefan, erou sfînt, / Pînă-n lume
să strălucă, iubita-i Românie...”

Un alt cîntec, care s-a răspîndit pe
tot pămîntul românesc în aceea epocă,
a fost cel intitulat „Sîntă zi de li-
bertate”... (pe versurile lui E. Carada,
muzica de Flechtenmacher): „Sîntă
zi de libertate / Fraților români /
Rit / Apăsare nedreptate și durere-au
pierit. / Ale tiraniei fiare tara noas-
tră mult a strîns / Azi dusmani toți
să piară căci dreptatea a învins”
La arme frați Români, la arme / Să
fim tot învingători / Brațul nostru să
scutume pe dusmani pe apășători.
Gloria de altă dată, / Acum iar a
răsărit...”

Alți și alți muzicieri și-au adus
contribuția la întărirea voinței de
luptă a poporului. Gavril Muzicescu
de Iași, părăsînd ritmul lîturghilor
religioase, a intrat în luptă comu-
nită în septembrie 1877 cunoscutul
„Marș eroic”: „Arme, arme, arme”, —
pe versurile ocazionale de Dimitrie
Gusti: — „Fiii României, tot flăcăii de
frunte, / Soimii de prin Carpați, /
Dunărea cea lată, pe o îngustă punte, /
O trec înarmat / Arme, Arme, scum-
bi Românie, / Dă filorii tăi; arme ca
să învingă...”

Muzicieri, compozitori din toate ti-
nuturile românești au glăsuț pe coar-
dele cugetului lor patriotic. În acest
sens sînt de amintit corurile „Pui de
lei” de I. Brătianu pe versuri de Ne-
nicescu și „Marsul anului 1877” de
Gr. Benescu. Așadar sufletul poporu-
lui român a clocețit vulcanic și cu
toate dururile sale muzicale, atunci
în marile zile de la 1877.

După ce au tăcut tunurile, după ce
au încetat jertfele, entuziasmul victo-
riei a dat și el mai departe, noi
impulsuri creației muzicale patriotice.
Nu poate fi cuprinsă aici, desigur, ma-
rea listă de coruri, de marșuri care
au făcut nemuritoare amintirea victo-
riei. Marile acte naționale care au
urmat după aceea, au chemat și pe
muzicieri la pregătirea lor, așa a pe-
trist artistici și armonici de stîm-
pă progresisti. Poporul român mai avea
de făcut alți pași istorici — către ma-
rea unire din 1918, și mai departe că-
tre socialism.

Cîntecele lui Ciprian Porum-
bescu, spre exemplu, „Pe-a noastră
steag e scris Unire” și „Trei culori
cunosc pe lume”, — au marcat stră-
lucit între altele, această prezentă.

IANCU DUMITRESCU

ARIE

LUCIAN IOAN — „Visul păsării”

DINU SĂRARU
CRONICA TEATRALĂ

„Petru Rareș” (1)

Apelul la drama istorică se face în ultima vreme — și
nu numai la noi — din ce în ce mai frecvent, dar între
intenții și realizare se deschid, nu rareori, paranteze care
atrag atenția cu stăruință asupra unor dificultăți privind
în aceeași măsură modalitatea evocării și înțelegerea rolului
personalității în istorie.

Ipostaza romantică — tip Delavrancea să spunem — cu
o largă audiență în rîndurile publicului nostru de-a lungul
timpului, pare să-și fi epuizat puterea de atracție asupra
scriitorului modern interesat, înainte de toate, sub aspect
estetic, de coborîrea eroilor din înălțimea de bronz a legen-
delor în ambianța familiar-cotidiene capabile să deslășească
analize resorturi psihologice ale Omului între oameni.
Un rol important l-a jucat și continuă să-l joace din acest
punct de vedere, istorismul arid al concepției brechtiene,
din care mie mi se pare că pleacă reconstituirea gen „Cazul
Oppenheimer” sau „Vicarul” și unde se ajunge la sacrifi-
carea deliberată a legilor censurate ale genului în favoarea
unui teatru-veritete dacă se poate spune așa, deși vor fi
mulți cărora să li se pară formula deconcertantă.

Dar nu mai puțin plină de interes este și modalitatea
Anouilh, strălucit reprezentată prin capodopera acestui
autor, drama „Berkett” — o lecție de shakespeareologie
modernă.

Am evidențiat aceste două modalități pentru că ele au
făcut școală, și influența lor este departe de a fi epuizată;
dimpotrivă, în numeroase, foarte numeroase lucrări drama-
tice se pot desprinde azi, cu destulă ușurință, cel puțin
influențe creator asimilate dintr-una sau alta din aceste
modalități, sau chiar din amîndouă, evident discuția purtin-
du-se la nivelul acelor opere care și afirmă personalitatea
prin forța talentului de a învinde epigonismul.

Așadar, nu poate să pară deloc surprinzător pentru cititorul

avizat, dacă referitor la ultima piesă a lui Horia Lovinescu,
Petru Rareș, un cronicar sesizează filiații Anouilh sau altul
brechtien, Adevărul este că dramaturgul nostru n-a putut să
facă o totală abstracție de experiența și inovațiile acestor scri-
tori, după cum n-a putut să facă abstracție, deliberat sau nu, de
existența tradiției noastre romantice, respectiv de existența
triplului lui Delavrancea de unde și unele împrejurări cînd
echilibrul este minat. Dar depistarea izvoarelor, filiațiilor,
punctelor de coincidență, în sîrșit a lecturilor e numai un
aspect, abia introductiv al operației presupusă de critica
literară. Obiectivitatea impune, evident, stringența unor
asemenea observații, dar a rămîne la ele, sau numai a le
accentua importanța înseamnă a crede, naiv, că literatura,
așa se reduce exclusiv la valori singulare, iar originalitatea
are un caracter absolut.

Dificultatea principală, pe care Horia Lovinescu a trebuit
s-o învingă în această operă, sta pe de o parte în redescop-
erirea personalității cu deosebire complexă și superioară
sub raport uman și intelectual, a unui erou al istoriei
noastre intrat definitiv în eposul popular, respectiv în con-
știința publică, sub o ipostază legendară unanim acceptată
și mai ales argumentată și întîrînită și de literatura de
expresie romantică ce i s-a consacrat, iar pe de altă parte
de a investi această personalitate cu atribuie esențiale spre
a simboliza un întreg proces social-istoric în datele lui
revelatoare pentru ceea ce a însemnat, de-a lungul veacurilor,
în istoria românilor sentimentul conștiinței naționale.

Izvoare istorice diverse, de cea mai mare autoritate,
cercetate de dramaturg cu ambiția omului de știință, pledează
convincător pentru rolul politic și diplomatic covîrșitor jucat
de Petru Rareș în epocă, pentru cultura bogată și intensă

Oameni, vegheați!

Înt-o primăvară ca asta, beat de mi-
nunea Greciei pentru prima oară descope-
rite, umblam prin vechea Agoră pe unde
rătăcise Aristofan ca să culeagă cuvintele
poporului și încă mă uimeam de norocul
de a mai fi apucat să văd sfintele coloane
căzute sub ciclone, ce atît îi încintaseră pe
un scriitor francez. Undeva, departe, pe
marea cea verde se strigau păsări, era
într-una din acele amieză care dor, care
te fac să mori odată cu soarele în declinul
amurgului. Lîngă sanctuarul lui Askle-
pios, printre arborii piperniciți și golași
mi-am amintit istoria recentă a minunatu-
lui popor ce ne găzduia. Se stinseseră
ecourile tragicului război civil și prin
aceste mealeguri domnea liniștea. Ospita-
lierii oameni priveau mîndri la curiozita-
tea noastră lacomă, era un ceas al elibera-
rii totale a spiritului. Din memorie reme-
morări fragmentare mă tulburau cu un
dulce chin. Aici era Tesionul, aici Pnyx
unde urla poporul, iată coloana unde
venise să moară Oedip, iată orologiul hi-
draulic al sirianului Andronicos, cu ale-
goriile vînturilor săpate undeva în pereții
unui turn parcă nevăzută. Legende, vis,
apoi drumul spre Teba, locul unde, cum
spunea Sofocle, oamenii muritori nasc zei,
cîmpia Atică străbătută într-o melancolică
după amiază, Delphi ascuns între mîrt și
stînci, un asediu livresc mereu în confrun-
tare cu locuri necunoscute, mereu altele
sînd generoase spre noi și rămînînd în
urmă...

Mă întrebam ce naște mereu drama pe
acest pămînt frămîntat? Ce blestem pin-
deste din întunecatele caverne ale desti-
nului său mereu setos de singe, mereu ne-
înduplecat? De ce acestei țărîni căreia îi
lipsește atîta apă, i se oferă imbelșugat
mereu alt singe omenesc? Țărîmul care a
născut toate legendele lumii, pe care spi-
ritul omenesc a ridicat minunate închipu-
iri de piatră pare ros de un dor neînțele-
s de răzbunare. Aici, pe acest pămînt stră-
vechi al Eladei, s-a născut un anume Tra-
sibil, inventatorul legii uitării, numite de

atunci a amnistiei, lege ce stabilea ca ni-
meni să nu poată fi osîndit pentru fapte
ce nu-i aparțin sau le-a făcut într-un timp
dinainte.

Flori de hyacin, temple, ruine sacre,
voci sînd din eter, căzînd pe treptele de
piatră ale Odeonului, obsesie a clarității,
patrie a tragediei ce a umplut lumea de
un vaiet sublim în versuri, deplîngînd
toate și cele mai ascunse patimi omenes-
te... Auzeam cum aud acum cîntînd zărele pline
de litere negre acel threnoi, cîntecele de do-
liu ale vechilor mame și surori grecești,
străbătînd prin timp. Dacă riul Lethe ar
mai scilpi undeva sub soare nu aș putea
să sorb din el ca să uit. Conștiința omeni-
rii e zguduită încă o dată de brutalitatea
cu care o mină de oameni sub un pretext,
vai atît de vechi, condamnă pe alții, îi a-
runcă în temnițe și le vrea viața. Undeva
un pluton de execuție e pregătît pentru
Manolis Glezos. Nu aș vrea ca toată în-
gina mea feerică despre Grecia filozofi-
că și marilor ei generali să fie întunecată
pentru totdeauna de o semnătură inco-
nsistență. Din cărți arde trista istorie a lui
Temistocle care a fost ostracizat ca și
Miltiade și mai apoi învinuit fără să fie
de față de înalta trădare, pretextîndu-se
că fusese înțeles cu regele Perșilor.

Cine vrea să reeditze nedreptăți vechi,
cine vrea să facă iar din pămîntul Eladei
un mormînt fără sfîrșit, cine vrea să adu-
că în urechile lumii imensul vaer al vă-
duvelor și copiilor? Patria democrației a
devenit leagănul nerespectării legii, al
arbitrariului impus cu tancul și baioneta.

De aici de pe fărîmul nostru liniștit, în
această splendidă primăvară a vieții,
așteptăm neliniștii. Deasupra Greciei
spînzură un lîmțoliu negru.

Oameni, vegheați!

EUGEN BARBU

film Războiul Independenței

Epopeea națională cinematografică
— la a cărei desfășurare sistematice
asistăm în prezent — a început,
de fapt, acum cincizeci și cinci de ani
cu **Războiul Independenței**. Mai
mult: această evocare istorică, ta-
blou viu al vitejiei românești, mar-
chează însăși începuturile artei filmu-
lui la noi, dat fiind că e prima
peliculă conservată în întregime și
că încercările anterioare cu **Amorul**
fatal și cu scenele din **Insulele mărgi-
nate** sunt socotite, la stadiul actual
al investigațiilor, pierdute (vezi Ion
Căciulescu, **Momente din trecutul
filmului românesc**, Editura Meridia-
na 1965; sursă imbelșugată — fără
să se bucare de o mențiune — și
pentru ultimul articol al lui D. I. Su-
chianu din „Gazeta literară”).

Dacă aruncăm o privire asupra si-
tuației filmului mondial în momen-
tul cînd apare **Războiul Independen-
ței** (1912), observăm că în genere
preocupările realizatorilor (ca și ale
publicului) erau îndreptate cu pre-
cădere fie spre scene comice, fie spre

montări fantastice, fie spre docu-
mentare de actualitate. Doar italia-
nii, prin Guazzoni și prin Maggi,
se apleacă asupra istoriei, dar numai
pentru a surprinde „extismul” anti-
chității romane. Și rușii, alături de
cîteva adaptări după clasici ai litera-
turii (Turgheniev, Dostoievski,
Tolstoi), dau un **Napoleon în Rusia**,
iar în 1911, Clardin realizează **Cu-
cerirea Sevastopolului**, care a repre-
zentat — așa cum scriu Bardeche și
Brasiliach în **Histoire du cinema** —
„primul mare succes al cinematogra-
fului rus”. Abia mai tîrziu, în ajunul
războiului mondial din 1914, cineas-
tii francezi vor produce o serie de fil-
me patriotice, ca **1870-71, Bătrînul
sergent sau Onoarea soldatului**. În
sfîrșit, **Năsterea unei națiuni** a ame-
ricanului Griffith e din 1915.

Așa stînd lucrurile — desigur, a-
naliza se cere aprofundată și extinsă
— suntem îndemnați să credem, țî-
nînd seama și de climatul politic al
vremii, că năsterea filmului națio-
nesc sub semnul istoriei, naționale

poate să constituie o notă specifică:
pe de o parte, sunt de exclus influen-
țe directe ale unor cinematografi
străine, iar pe de altă parte, „linia
istorică” (sau patriotică) va înregis-
tra o anumită continuitate, prin **Ce-
tatea Neamului, Datorie și sacrificiu**,
**Vitejii neamului, Iancu Jianu, Hai-
ducii, Ecaterina Teodoroiu**, pînă la
ciclul epic în curs de înfăptuire.

Pentru spectatorul contemporan,
filmul **Războiul Independenței** are,
fîrșe, savoare naivității și a stîngă-
ciei, în ritmul sacadat al celor 16
imagini pe secundă. În același timp,
însă, filmul lui Grigore Brezeanu
vădește cel puțin o abilitate „punere
de masă, din care nu lipsește un oare-
care rafinament, împrumutat desi-
gur din montările „Nationalului”. E
de ajuns să privim fotografiemele re-
produse în carticica lui Ion Căciulescu:
gruparea de o plasticitate cora-
lă a protagoniștilor și a figuratîi
la plecarea din sat a lui Peneș
Curcanul: cadrul echilibrat al asis-
tării rîniților; adîncimea cîmpului
în scena întîlnirii aceluiași Peneș cu
regimentul rus, raportul just între
planul întîi și fundal.

Bucurîndu-se de aportul actoricesc
al unor figuri de talia lui Aristide
Demetriadi, C. I. Noltara, Aurel
Athanasescu V. Toneanu, N. Sorea-
nu, Al. Mihailescu, al unor actrițe ca
Aristiză Romanescu, Maria Ciucu-
rescu, Maria Giurgea, Sonia Cluceru,
Maria Filotti, Elvira Popescu sau

Olimpia Bîrsan, — **Războiul Inde-
pendenței** scoate în relief un alt fe-
nomen caracteristic: cinematografia
românească a luat naștere din cola-
borarea cu străvechea artă a teatru-
lui. Și oricît de discutabilă ar fi, azi,
„teatralitatea” interpretării, e cert
că toți acești iluștri exponenți ai sce-
nei naționale au asigurat filmului o
indiscutabilă monumentalitate, o
prețioasă dignitate profesională, pa-
thosul unei școli artistice de anver-
gură. Nu mai puțin adevărat, filmul
a răspîndit această contribuție, dacă
n-ar fi să ne gîndim decît la transmi-
tarea chipului și staturii, în mișcare
vie, ale marilor noștri actori drama-
tici. Ne e oferită astfel și lecția unei
„confluente” artistice de care ținem
seama și astăzi: cinematograful nu
înălțură teatrul din viața spirituală
a societății, după cum teatrul nu e
neapărat dăunător pentru cinema-
tografia. Dimpotrivă, aceste arte ale
spectacolului vor rămîne încă multă
vreme într-un raport complementar
de reciprocă asistență și emulare.

În orice caz, consemnăm cu o mul-
țumire ușor de înțeles această pre-
zență, această participare a filmului
la o importantă aniversare națională
ca aceea a independenței de stat a
României. E vorba de o prezentă și
de o participare ce se vor face, de
acum înainte, tot mai simțite.

Mai rămîne de făcut un lucru, cre-
dem: să se proiecteze filmul **Răz-
boiul Independenței** în fața marelui

public, poate chiar pe ecranul pre-
mierii de la 1 septembrie 1912, adică
în sala „Capitol”. În felul acesta,
filmul ar deveni un bun al tuturor,
încetînd să mai fie doar o piesă de
arhivă, obiect de discuții pentru
istorici și „specialiști”.

FLORIAN POTRA

COMITETUL DE REDACȚIE

GHEORGHE ACHITEI
ION DODU BALAN
GICA IUIEȘ
AUREL MARTIN
MIHAIL NEGULESCU
DINUSARARU
VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentare grafică
ȘTEFANA HARBUR